

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2023 30 stp.
Fakultet for landskap og samfunn

Nye arbeidsoppgaver for jordskifteretten: hvordan fungerer parallell kompetanse i saker etter jordskifteloven § 4-1 og § 4-2?

New work tasks for the Land Consolidation Court:
how does parallel competence work in cases under
sections 4-1 and 4-2 of the Land Consolidation
Act?

Fredrik Vrenne Larsen
Master i Eiendom (M-EIE)

Forord

Med denne masteroppgaven avslutter jeg min studietid ved Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet på Ås (NMBU). Jeg føler både vemod og stolthet når jeg nå setter punktum for det som har vært en betydningsfull periode i livet både på et personlig og faglig plan. Arbeidet med masteroppgaven har som studietiden ellers vært utfordrende, engasjerende og spennende.

Jeg vil utrykke takknemmelighet til alle som har hjulpet meg med denne masteroppgaven. Først og fremst informantene mine, som har delt sine synspunkter og tanker med meg. Jeg vil også takke jordskiftelagdommer Magne Reiten for hans rapport og gode råd. Takk til Domstoladministrasjonen (DA) for masterstipendet som har gjort det mulig for meg å gjennomføre fysiske intervjuer som har bidratt til å heve kvaliteten på oppgaven.

En spesiell takk går til min veileder Einar Hegstad for gode innspill og tilbakemeldinger. Den tette oppfølgingen har vært til stor hjelp i perioder hvor oppgaven har føltes overveldende.

Til slutt vil jeg takke min familie, kjæreste, venner og medstudenter for motiverende ord, innspill, korrekturlesing og støtte.

Jeg håper at denne masteroppgaven vil bidra konstruktivt til diskusjonen om hvordan jordskifteretten kan tildeles arbeidsoppgaver på en måte som sikrer optimal ressursutnyttelse for samfunnet, og samtidig gir et tilfredsstillende tilbud til befolkningen.

Ås, 15. mai 2023

Fredrik Vrenne Larsen

Sammendrag

Jordskifteretten har som mandat å fungere som en spesialist på å håndtere spørsmål knyttet til utnyttelse, bruk av fast eiendom og bruksrettigheter. En av sakstypene som behandles av jordskifteretten er rettsfastsettende saker, der innholdet i eiendoms- og bruksrettigheter fastsettes. I slike sakstyper, som omfatter rettsutgreiing i henhold til jordskifteloven § 4-1 og grensefastsettelse i henhold til § 4-2, har både jordskifteretten og tingretten parallell kompetanse. Dette betyr at det samme kravet kan fremmes for begge instanser, for eksempel en tvist om grenser.

Spørsmålet om hvilke arbeidsoppgaver jordskifteretten skal løse har i lang tid vært diskutert. På oppdrag fra Domstolkommisjonen utarbeidet jordskiftelagdommer Magne Reiten i 2019 en rapport som vurderte justering av arbeidsoppgaver. For sakstypene §§ 4-1 og 4-2, hvor det er parallell kompetanse, foreslo Reiten økt kompetanse for jordskifteretten og eksklusivitet til å fastsette spørsmål om grenser. Dersom grensene allerede er klarlagt, og partene hevder å ha eksklusiv eiendomsrett til et område, har ikke jordskifteretten i dag kompetanse til å avgjøre en tvist om eiendomsrett eller bruksrett som en separat sak.

Masteroppgaven har som hovedtema å utforske hvordan parallell kompetanse fungerer med hensyn til rettsutgreiing og grensefastsettelse mellom jordskifteretten og tingretten. Gjennom tre delproblemstillinger blir forslagene til Reiten vurdert fra perspektivet til både de som arbeider i og bruker domstolen. Dette bidrar til å belyse omfanget av saker, behovet for endringer, fordeler og ulemper, samt innhente detaljerte synspunkter fra personer med lang erfaring innenfor dette rettsområdet.

Denne oppgaven er basert på kvalitativ metode, med formål om å innhente erfaringer og synspunkter fra en rekke informanter med ulik tilknytning til domstolen. Disse personene deler en fellesnevner ved at de har arbeidet med tematikken, og vil på forskjellige måter bli påvirket av forslagene dersom de gjennomføres. Ni dybdeintervjuer og analyse av flere dokumenter utgjorde datagrunnlaget for undersøkelsen. Gjennom samtaler med relevante personer, dokumentstudier og ved å reflektere over resultatene, ble det mulig å trekke en konklusjon om forslagenes hensiktsmessighet.

Oppgavens funn indikerer at de foreslåtte lovforslagene er nødvendige, etterspurt og ønsket. Empiriske data viser at jordskifteretten har et reelt behov for å utvide kompetansen i rettsutgreiing etter § 4-1 til å inkludere alle saker hvor det er uklart hvem som er eier eller har bruksrett. Mine undersøkelser tyder på at det vil være hensiktsmessig dersom jordskifteretten får eksklusiv kompetanse til å avgjøre alle spørsmål som omhandler fysiske grenser for både eiendom og bruksrettsgrenser. Empiri viser at det er en kvalitetsmessig forskjell mellom de to domstolene for denne sakstypen. Imidlertid påpekes det at det er utfordrende å kvantifisere antall saker som går for tingretten hvor det er parallell kompetanse, noe som kan hemme beslutningsgrunnlaget.

Abstract

The Land Consolidation Court has a mandate to act as a specialist in handling issues related to the use and exploitation of real estate and usage rights. One of the types of cases handled by the Land Consolidation Court is legal determination cases, where the content of property and usage rights is determined. In such types of cases, which include legal clarification according to the Land Consolidation Act § 4-1 and boundary determination according to § 4-2, both the Land Consolidation Court and the District Court have parallel competence. This means that the same claim can be made for both instances, for example, a dispute over boundaries.

The question of which tasks the Land Consolidation Court should solve has long been discussed. On behalf of the Court Commission, Land Consolidation Judge Magne Reiten prepared a report in 2019 that assessed the adjustment of tasks. For case types §§ 4-1 and 4-2 where there is parallel competence, Reiten proposed increased competence for the Land Consolidation Court and exclusivity to determine boundary issues. If the boundaries have already been determined and the parties claim exclusive property rights to an area, the Land Consolidation Court currently does not have the competence to decide a dispute over property or usage rights as a separate case.

The master's thesis aims to explore how parallel competence functions with regard to legal clarification and boundary determination between the Land Consolidation Court and the District Court. Through three sub-problems, Reiten's proposals are assessed from the perspective of both those working in and using the court. This contributes to highlighting the scope of cases, the need for changes, advantages and disadvantages, as well as gathering detailed views from individuals with extensive experience in this legal area.

This thesis is based on a qualitative method, with the aim of gathering experiences and views from a range of informants with different affiliations to the court. These individuals share a common denominator in that they have worked with the topic and will be affected in different ways if the proposals are implemented. Nine in-depth interviews and analysis of several documents constituted the data basis for the survey. By conducting conversations with relevant persons, studying documents, and reflecting on the results, it was possible to draw a conclusion about the appropriateness of the proposals.

The findings of the thesis indicate that the proposed legislative amendments are necessary, sought-after, and welcome. Based on empirical data, it suggests that the Land Consolidation Court has a real need to expand competence in legal clarification according to § 4-1 to include all cases where it is unclear who owns or has usage rights. My research suggests that it would be appropriate if the Land Consolidation Court has exclusive competence to decide all questions related to physical boundaries for both property and usage rights. Empirical evidence shows that there is a difference in quality between the two courts for this type of case. However, it is noted that it is challenging to quantify the number of cases that go to the District Court where there is parallel competence, which may hamper decision-making.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 - Innledning	6
1.1 Innledning	6
1.2 Tema for oppgaven	6
1.3 Bakgrunn for tema	7
1.4 Avgrensning	15
1.5 Forskningsspørsmål	17
1.6 Oppgavens struktur.....	20
Kapittel 2 - Metodologi	20
2.1 Innledning	20
2.2 Metodevalg	21
2.2.1 Kvalitativ metode	21
2.3 Datainnsamlingsmetoder.....	22
2.3.1 Dokumentstudier	23
2.3.2 Intervju.....	24
2.4 Valg av intervjuobjekter	27
2.5 Rekruttering av intervjuobjekter	30
2.6 Gjennomføring.....	31
2.7 Etske hensyn	32
2.8 Reliabilitet og validitet	33
2.9 Utfordringer underveis	36
Kapittel 3 - Teori	37
3.1 Innledning	37
3.2 Formell kompetanse i lov	37
3.3 Rettfastsettende saker	38
3.4 Rettsutgreiing etter § 4-1.....	39

Grensefastsettelse etter § 4-2.....	41
Underliggende rettsforhold etter § 4-4	43
Parallell kompetanse	45
Kapittel 4 – Empiri og drøfting	48
4.1 Innledning	48
4.2 Delproblemstilling 1.....	49
4.3 Delproblemstilling 2.....	59
4.4 Delproblemstilling 3.....	67
Kapittel 5 – Sammenfattende drøftelse	72
5.1 Innledning	72
5.2 Sammenfattende drøftelse	72
5.3 Konklusjon.....	75
Kapittel 6 - Avslutning.....	76
6.1 Refleksjon.....	76
6.2 Forslag til videre forskning.....	80

Figurliste

Figur 1 - Viser domstolenes satsingsområder frem mot 2025	10
Figur 2 - Oversikt over intervjuobjekter og deres tilknytning	30
Figur 3 - Oversikt over intervjuobjekter og deres tilknytning	48
Figur 4 - Antall rettsfastsettende saker de ulike jordskifterettene avgjorde i 2022	56

Kapittel 1- Innledning

1.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg introdusere premisset for oppgaven ved å presentere tema og bakgrunnen for valget. Jeg vil også presentere oppgavens problemstilling og avgrensninger. Til slutt vil jeg gi en oversikt over rapportens oppbygning.

Hensikten med kapittelet er at leseren skal ha en forståelse av hvorfor temaet er interessant og relevant. Forhåpentligvis vil det være tydelig hvilke forutsetninger som danner grunnlaget for denne oppgaven.

1.2 Tema for oppgaven

Temaet for denne masteroppgaven er endringer i jordskifterettens arbeidsoppgaver i henhold til de rettsfastsettende sakene rettsutgreiing og grensefastsettelse hvor det er parallell kompetanse med tingretten.

Formålet er å vurdere om forslagene presentert av jordskiftelagdommer Magne Reiten i hans utredning er hensiktsmessig. Forslagene innebærer å utvide jordskifterettens formelle kompetanse til å behandle rettsfastsettende saker, samt gi jordskifteretten eksklusiv kompetanse til å fastsette grenser for eiendoms- og bruksrettigheter (Reiten, 2019).

Dette skal oppnås ved å utforske omfanget av saker som behandles av både jordskifteretten og tingretten hvor det er parallell kompetanse, og ved å oppnå en grundig forståelse av behovet, fordeler, ulemper og konsekvenser de foreslåtte endringene har for dommere og brukere. Forslagene til Reiten er utformet ut fra et faglig perspektiv (Reiten, 2019). I denne oppgaven har jeg som mål å presentere et annet perspektiv ved å diskutere forslaget med de som vil bli berørt av endringene.

I tillegg til å vurdere hensiktsmessigheten av forslagene, er det ønskelig å undersøke hvordan dagens ordning med parallell kompetanse fungerer for de rettsfastsettende sakene i jordskifteloven kapittel 4. Er partene tjent med dagens ordning hvor det samme kravet kan bli behandlet av to forskjellige domstoler, som for eksempel tvist om eiendomsgrenser?

Reitens forslag innebærer en økning i jordskifterettens kompetanse og eksklusivitet for saker som omhandler fastsettelse av eiendomsgrenser (Reiten, 2019). I tillegg har jeg presentert muligheten for at tingretten kan få tilsvarende økt kompetanse og eksklusivitet. Jeg har også vurdert om dagens ordning bør videreføres uten justeringer. En utvidelse av jordskifterettens kompetanse vil medføre endringer i arbeidsoppgaver.

1.3 Bakgrunn for tema

Virksomheten med å regulere og omforme eiendoms- og rettighetsstrukturer har lange tradisjoner i Norge. Det vi kjenner som jordskifteretten ble opprettet i 1859 og fagetaten fikk navnet utskiftningsvesenet (Sevatdal, 2017, s. 183). Senere endret det navn til jordskifteverket, nå jordskifteretten. Lenge før dette hadde vi regler og systemer for å omforme de fysiske og rettslige forholdene mellom eiendommer. Historiebøkene viser at det fantes bestemmelser om utskiftning eller jordskifte i Magnus Lagabøtes landslov fra 1274. Det vi omtaler som den første jordskifteloven kom med utskiftningslova av 1821. Fra dette tidspunktet lå myndigheten til å holde jordskifte hos domstolene (Sky & Bjerva, 2018, s. 23).

De historiske linjene og tradisjonene er med på å forklare hvorfor vi i dag har en egen særdomstol som behandler saker om rettigheter og bruk av fast eiendom. I andre land er jordskifte en del av forvaltningen. Det faktum at vi er det eneste landet som har organisert jordskiftet i en særdomstol gjør oss unike. Samtidig betyr det at vi ikke i like stor grad kan hente inspirasjon fra andre land om hvordan man skal utvikle domstolen på best mulig måte for å holde takt med samfunnets utvikling og publikums behov.

Det juridiske prinsippet om maktfordeling illustrerer hvor viktig domstolen er for et samfunn og demokrati. Et helt fundamentalt aspekt ved et moderne demokrati er at man har en velfungerende domstol som er i stand til å treffe bindende avgjørelser i konflikter mellom parter.

En skal derfor ikke ta lett på spørsmålet om hvordan domstolen skal organiseres, utvikles og moderniseres. Det er viktig at domstolene utvikles slik at de ivaretar forventningen til publikum om effektivitet, kvalitet og uavhengighet.

I 2002 utførte Løkenutvalget en utredning som så nærmere på jordskifterettens organisering som domstol (NOU 9: 2002). Et resultat av denne utredningen var at det administrative ansvaret for jordskifterettene ble overført fra Landbruksdepartementet til Domstoladministrasjonen, også kalt DA, i 2006. (DA, 2019, s. 13). Målt i antall saker og årsverk er jordskifteretten er liten domstol sammenlignet med de alminnelige domstolene (DA, 2023). Likevel blir jordskifteretten sine arbeidsoppgaver, arbeidsmetoder og organisering sterkt påvirket av strategi, utvikling og satsing som styringsorganet fastsetter sentralt. Det er med på å forklare hvorfor domstolens satsing, og fokusområder vies betydelig oppmerksomhet i denne oppgaven.

Norges domstoler har selv utarbeidet en strategisk plan med prioriterte utviklingsområder frem mot 2025. Målet er å sikre uavhengighet, rettsikkerhet og tillitt (Norges domstoler, u.å.a). Det skal skje gjennom følgende fire satsingsområder:

Styrket uavhengighet

Domstolene har målsetninger om:

- «styrke og synliggjøre domstolens uavhengighet»
- «styrke domstolens posisjon i budsjettprosessen»
- «trygghet for dommere og andre medarbeidere».

Dette skal blant annet gjøres ved å sikre domstolers og dommerens uavhengighet i større grad gjennom Grunnlov og lov. Et annet interessant moment er at den dømmende makt skal være mer uavhengig i Regjeringens og Stortingets budsjettprosess.

En bruker- og utviklingsorientert konfliktløser

Domstolene har målsetninger om:

- *«gi reell tilgang til domstolene»*
- *«riktige avgjørelser til rett tid»*
- *«tjenester tilpasset brukernes behov»*
- *«utvikle og rekruttere medarbeidere og ledere med kompetanse for fremtiden»*
- *«ivareta den samiske dimensjonen».*

Det vektlegges et økt fokus på at publikum skal være i stand til å ivareta sine rettigheter.

Videre skal saker avgjøres effektivt med høy kvalitet. Domstolene skal organiseres på en slik måte at tjenestene er tilpasset publikum og brukernes behov.

Samsvar mellom ressurser og oppgaver

Domstolene har målsetninger om:

- *«Sikre langsiktige og tilstrekkelige budsjetttrammer med balanse mellom drift og investeringer*
- *«Bedre ressursutnyttelse»*
- *«Utvikle og legge til rette for bruk av felles praksis og løsninger»*

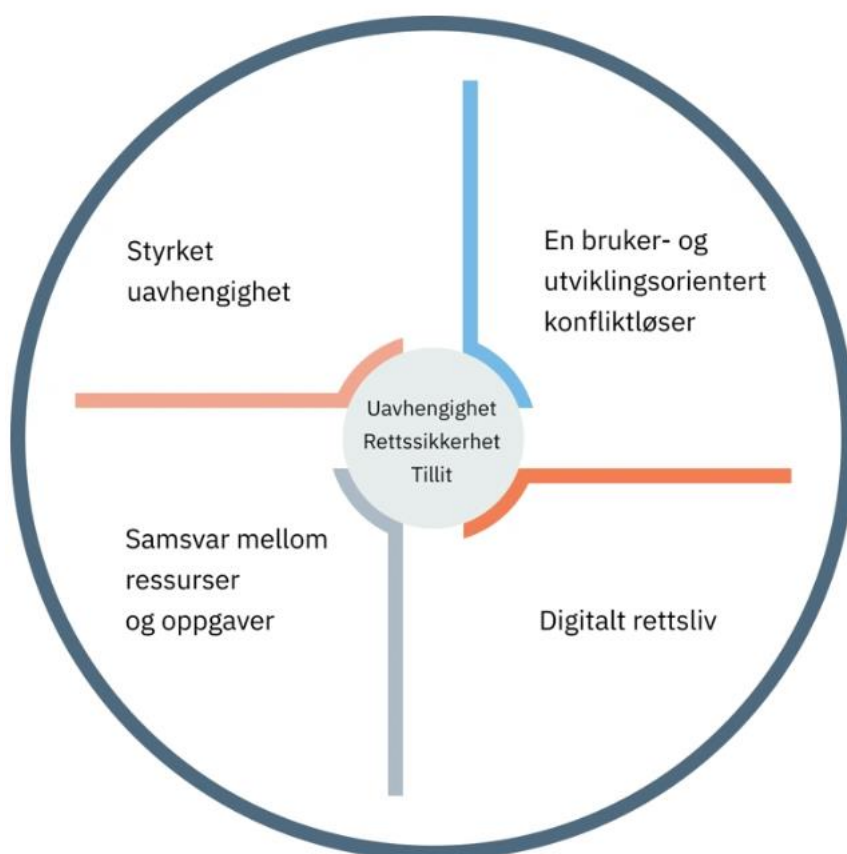
Domstolene prioriterer tilgang på ressurser og justering av kostnader for å sikre en forsvarlig drift. Blant annet nevnes det at *«økt bruk av fellesløsninger vil gi muligheter for å sikre og utvikle god praksis og samarbeid».*

Digitalt rettsliv

Domstolene har målsetninger om:

- «*stabile, sikre og fleksible IKT-løsninger*»
- «*Digital rettsprosess og brukerkommunikasjon*»
- «*Økt fokus på bruk av ny teknologi*»
- «*Målrettede kompetansetiltak og støtte til interne brukere i domstolene*».

Fokus på økt bruk av digitale tjenester skal gjøre at informasjon og kommunikasjon om rettsprosesser skal foregå digitalt. Automatisering og bruk av teknologiske nyvinninger skal bidra til innovasjon i domstolene.

Figur 1: Domstolenes satsingsområder frem mot 2025. Kilde: <https://www.domstol.no/no/strategisk-plan/>

Arbeidet i domstolene skal være preget av kvalitet, integritet, respekt, service, åpenhet og effektivitet. Domstolens idé og verdigrunnlag ble fastsatt av Domstoladministrasjonens styre (Norges domstoler, 2007). Disse verdiene og satsingsområdene som «*bedre ressursutnyttelse*» og «*økt bruk av fellesløsninger*» er også gjort gjeldende for jordskifteretten.

Fokuset på ressursbruk er ikke tilfeldig. Det er kjent gjennom flere medieoppslag, uttalelser og høringsvar til statsbudsjettene, at økonomien til domstolene er krevende. I forslaget til statsbudsjettet for 2023 ble det foreslått et betydelig kutt i domstolens budsjett. Direktør i DA, Svein Marius Urke uttalte i en pressemelding at «*dette er den mest krevende økonomiske situasjonen den tredje statsmakt har stått overfor i vår tid*» (Norges domstoler, 2022). Samtlige førstelagmenn, sorenskrivere og jordskifterettsledere i norske domstoler sendte sine bekymringer til Stortinget over foreslåtte kutt i budsjettet for domstolen (Norges domstoler 2022b). De uttaler blant annet at «*dette vil kunne innebære at det rettslige tilbudet til innbyggerne blir dårligere, saksbehandlingstiden øker, kvaliteten i våre avgjørelser blir svekket og publikums tillit til domstolene som konfliktløser blir redusert*». I det endelige statsbudsjettet for 2023 ble det ikke gitt ytterligere midler til domstolene. Reduksjonen på 100 millioner ble opprettholdt. En konsekvens var at det ble innført ansettelsesstopp i DA og domstolene for 2023 (Kolsrud, 2022).

For å opprettholde domstolens viktige rolle i samfunnet i en tid med begrenset økonomi må man effektivisere. Man må utnytte de ressursene og kapasitetene som eksisterer på best mulig måte. Det er derfor interessant å undersøke hvordan dette kan skje i jordskifterettene. Spørsmål om effektivisering har i lang tid vært i fokus hos DA. Domstoladministrasjonen og Domstolkommisjonen har gjennom flere utredninger sett på forhold om organisering, samlokalisering, sammenslåing og kompetanseutvikling. I deler av disse dokumentene er effektivisering og optimalisering tema. Særlig har spørsmålet om endret organisering gjennom samlokalisering eller sammenslåing fått stor oppmerksomhet.

En arbeidsgruppe nedsatt av DA leverte 11. januar 2019 rapporten «*økt samhandling eller sammenslåing mellom tingrett og jordskifterett*» (DA, 2019). De så nærmere på muligheter og utfordringer ved økt samhandling og/eller sammenslåing mellom tingrett og jordskifterett. Selv om rapporten i stor grad så på aspekter som brukervennlighet, faglige muligheter og utfordringer, var det også et stort fokus på administrative muligheter som i praksis vil medføre kostnadsbesparelser.

I 2020 vedtok Stortinget ny domstolsreform som medførte endret domstolstruktur for tingrettene og jordskifterettene. Dette fikk mye oppmerksomhet ettersom det innebar en reduksjon av antall tingretter og jordskifteretter (Bjerva, 2019). Våren 2021 ble antallet jordskifteretter redusert fra 34 til 19. Antall rettssteder ble holdt uendret. Et formål med reformen var å skape større faglige miljøer gjennom sammenslåing av jordskifteretter. Samtidig er det grunn til å tro at konstnadsbesparelser var en positiv synergieffekt.

Det er naturlig at jordskifterettens organisering har betydning for hvilke arbeidsoppgaver de kan løse. Et annet aspekt ved optimalisering er hvordan man kan utnytte eksisterende kapasiteter og ressurser best mulig. Sagt på en annen måte, bruker man i dag kompetansen til jordskiftedommere og det tekniske apparatet til det fulle? Hvilke arbeidsoppgaver har jordskifteretten i dag, og er det enkelte saksområder hvor de kan gjøre mer?

Flere utredninger har riktignok sett på hvilke oppgaver jordskifterettene skal løse. Flertallet av disse ble gjort på starten av 2000-tallet samt i perioden 2006-2012, når Landbruks- og matdepartementet utredet ny jordskiftelov (Prop. 101 L, 2012-2013). Det er omtrent 10 år siden gjeldende jordskiftelov ble skrevet. Lovverket har fått virke i en periode siden den trådte i kraft 1. januar 2016.

Tematikken i denne masteroppgaven er inspirert av utredningen til jordskiftelagdommer Magne Reiten fra 2019 med tittel «*oppgaver inn og ut av jordskifteretten*». I mandatet fra Domstolkommisjonen ble Reiten bedt om å utrede hvorvidt «*jordskifterettene bør tilføres oppgaver*», «*vurdere om oppgaver bør tas ut av jordskifterettene*», «*få vurdert om det er oppgaver som i dag utføres av jordskiftedommere som bør overlates til teknisk utreder*» og å komme med forslag til ny lovtekst (Reiten 2019, vedlegg 1).

Utredningen var en del av arbeidet til kommisjonen med å drøfte på et prinsipielt nivå hvilke oppgaver av dømmende og forvaltningsmessig art som bør utføres av jordskifterettene. Særlig nevner kommisjonen i mandatet til Reiten at «*det har blitt fremhevet at kommisjonen burde se på oppgavene hvor jordskifteretten og tingrettene har parallell kompetanse*». Parallell kompetanse innebærer at det samme kravet kan reises for to ulike domstoler, eksempelvis grensetvist.

Reiten foretok en vurdering av samtlige arbeidsoppgaver til jordskifteretten. Det innebar en redegjørelse av de rettsendrende sakene etter kapittel 3, rettsfastsettende saker etter kapittel 4 og skjønn etter kapittel 5 i jordskifteloven. Videre undersøkte han jordskifterettens formelle kompetanse, parallell kompetanse og momenter rundt dagens organisering. Av endringene som ble foreslått, tilført eller fjernet, var en betydelig andel ulike former for skjønn (Reiten, 2019).

Særlig interessant er det Reiten skriver i kapittel 4.4 om parallell kompetanse ved behandling av grensetvister. Den parallelle kompetansen mellom jordskifteretten og tingretten til å behandle denne sakstypen har eksistert helt siden 1934. Det går videre frem av rapporten at spørsmålet om parallell kompetanse har vært et gjennomgående tema i flere utredninger siden slutten av 1990-tallet (Reiten, 2019). Gjennom en periode på over to tiår har tematikken blitt drøftet.

De to forslagene som Reiten presenterer for de rettsfastsettende sakene hvor det er parallell kompetanse går frem av opplistingen under. Det er disse to forslagene som denne oppgaven forsøker å vurdere hensiktsmessigheten av ved å se på omfang, behov, fordeler, ulemper og konsekvenser.

- 1) Det første forslaget som Reiten legger frem, er å utvide jordskifterettens formelle kompetanse til å holde rettsutgreiing. Dette innebærer at jordskifteretten vil kunne ta avgjørelser angående eierskap og bruksrett som egen sak i alle tilfeller hvor det er uklart.

Reiten foreslår en lovendring som introduserer en ny bestemmelse, bokstav f, for § 4.1 (Reiten, 2019). Hvis endringen blir gjennomført vil ny lovbestemmelse lyde som følger (endringer i uthevet skrift):

§ 4-1. Rettsutgreiing

Jordskifteretten kan fastsetje innhaldet i rettar og eigedomstilhøve som eiga sak

- a) i sameige*
- b) i område der det er sambruk mellom eigedommar eller uklart om det er sambruk*
- c) ved registrering av uregistrert jordsameige*
- d) i område med reindrift i det samiske reinbeiteområdet*
- e) i område der det er sambruk av uteareala som ligg til eigarseksjonar*
- f) i andre områder der rettar og eigedomstilhøve ellers er uklare*

- 2) Det andre forslaget som er fremmet, går ut på å gi jordskifteretten eksklusiv kompetanse til å avgjøre tvister om fysiske eiendoms- og bruksrettsgrenser. I dag kan både jordskifteretten og tingretten behandle denne type spørsmål.

En særdomstol må ha riktige arbeidsoppgaver for å kunne gi et best mulig tilbud til befolkningen. Samtidig er det spørsmål om hva som er god ressursutnytting til storsamfunnet. Med DA sitt fokus på effektivisering og utvikling tenker jeg at tematikken med to separate domstolsapparater, som kan behandle mange av de samme spørsmålene, er interessant. Forslagene som Reiten presenterer berører begge disse aspektene, og har også tidligere blitt diskutert (NOU 2002:9).

Dette utgjør bakgrunnen for valg av tema. Målet er å belyse disse forslagene fra perspektivet til både de som arbeider med dem i domstolen og de som bruker domstolens tjenester. Er det et reelt behov for disse endringene? Hvordan kan samfunnet som helhet dra nytte av justeringer i arbeidsoppgavene som innebærer parallell kompetanse? Disse vurderingene gjør at jeg tror temaet er interessant for alle som arbeider i eller bruker domstolens tjenester, og de som bryr seg om rettssikkerhet og hvordan samfunnet forvalter ressurser.

1.4 Avgrensning

Hvilke type arbeidsoppgaver jordskifteretten bør ha er et stort og omfattende spørsmål. For å ta stilling til et slikt spørsmål må man gjennomføre forskning i et større omfang enn hva som er ment i denne masteroppgaven på 30 studiepoeng. Det har derfor vært nødvendig å gjøre avgrensninger for å konsentrere oppgaven mot de aspektene jeg mener er mest interessant, og for å sikre at forskningen er realistisk å gjennomføre. Målet med oppgaven har ikke vært å finne opp kruttet på nytt, men å se på tidligere empiri i nytt lys av at domstolsreformen og ny jordskiftelov har fått mer tid til å virke. Samtidig mener jeg det er rom for å undersøke tematikken fra et brukerperspektiv.

Oppgaven er avgrenset til å gjelde de konkrete forslagene Reiten presenterer vedrørende jordskifteloven §§ 4-1 og 4-2 om rettsutgreiing og grensefastsettelse. Det medfører at endringer i arbeidsoppgaver knyttet til rettsendrende saker etter kapittel 3 og skjønn etter kapittel 5 er utenfor omfanget av denne oppgaven. Andre tema i rapporten som samlokalisering, samordning, samarbeid eller organisatoriske modeller som «*blanda lag*» sees bort fra (Reiten, 2019). Det er flere årsaker bak dette valget.

For det første viser årsstatistikk fra DA at av 1156 innkomne saker til jordskifterettene i 2022 var 62 % rettsfastsettende saker (DA, 2022a). Sakstypene om §§ 4-1 rettsutgreiing og 4-2 grensefastsettelse utgjør flertallet av antall saker jordskifterettene behandler. Det betyr at denne sakstypen er populær blant brukerne av domstolen. Videre er det naturlig å anta at kompetansen til domstolen er høy ettersom omtrent annenhver sak dommerne behandler gjelder dette rettsområdet. I spørsmålet om hvordan man kan utnytte jordskifterettens eksisterende ressurser og kompetanse best mulig, er det åpenbart aktuelt å se nærmere på de sakstypene som utgjør flest saker. Når man vet at kompetansen til jordskifteretten er høy på dette saksområdet, samtidig som det er parallell kompetanse med tingretten, er det åpenbart interessant å studere dette nærmere.

For det andre gjør Reiten i sin rapport en grundig vurdering av hvilke skjønn jordskifteretten bør behandle. Antall saker om skjønn utgjorde bare 6 % av antall saker jordskifteretten fikk inn i 2022 (Holm, F.E, personlig kommunikasjon, 17.03.23). Endringer i arbeidsoppgaver om skjønn vil ikke ha særlig betydning for ressursbruken og kapasiteten til jordskifterettene.

For det tredje er de klassiske jordskiftesakene etter kapittel 3 selve kjernevirksomheten til jordskifteretten. Reiten påpeker i sin rapport at som forutsetning for vurdering om arbeidsoppgaver *«legges det særlig vekt på å skjerme de oppgavene som jordskifteretten er alene om å løse»* (Reiten, 2019, s. 6)

Avgrensningen gjør at oppgaven fokuserer på justering av arbeidsoppgaver i henhold til sakstypene etter jordskiftelova §§ 4-1 og 4-2 hvor det er parallell kompetanse med tingretten. Jeg ønsker å presisere at forslaget til Reiten vedrørende § 4-1 innebærer å beholde den parallelle kompetansen. Derfor vil oppgaven kun drøfte spørsmålet om eksklusivitet for § 4-2.

Disse valgene mener jeg konsentrerer forskningen slik at oppgaven er mulig å gjennomføre. Jeg vil påpeke at oppgaven kun forholder seg til gjeldende jordskiftelov dersom ikke annet er nevnt. Avgrensningene i forhold til hvem jeg intervjuer går frem av kapittel 2.

Temaet handler om jordskifterettens arbeidsoppgaver. Samtidig er de alminnelige domstolene og tingretten viet plass i denne oppgaven. Dette er naturlig ettersom temaet parallell kompetanse berører begge domstoler. Jeg påpeker likevel at det er jordskifteretten som står i fokus, noe som gjenspeiler seg i problemstillingene, valg av intervjuobjekt og drøftelse.

1.5 Forskningsspørsmål

Domstolene har som samfunnsoppdrag å gi brukerne og publikum et best mulig tilbud samtidig som de står overfor utfordringer med begrensede ressurser og økonomi. Derfor er det viktig å utnytte ressursene og kompetansen på best mulig måte.

Forskingsspørsmålet for denne oppgaven er som følger:

«Hvordan fungerer parallell kompetanse med henhold til rettsutgreiing og grensefastsettelse mellom jordskifterettene og tingrettene»

Dette forskningsspørsmålet må besvares for å kunne ta stilling til hensiktsmessigheten av forslagene som Reiten presenterer. De konkrete forslagene lyder som følger:

§ 4-1 Rettsutgreiing

1) « Jeg foreslår at bestemmelsen om rettsutgreiing utvides til å omfatte alle områder hvor det er uklart hvem som er eier og bruksrettshaver. Jeg understreker at slike tvister ikke skal være en eksklusiv arbeidsoppgave for jordskifterettene, men at det får være opp til partene om de ønsker å kreve sak for jordskifterett eller kreve tvist avgjort av tingrett, slik dagens system er.»

(Reiten, 2019, s. 34)

§ 4-2 Grensefastsettelse

2) «Fastsettelse av fysiske grenser bør legges eksklusivt til jordskifteretten»

Subsidiært

«i det minste bør muligheten for å behandle grensetvist i de alminnelige domstolene avskjæres» (Reiten, 2019, s. 29)

For at man skal kunne gjøre endringer knyttet til kompetanse må noen grunnleggende ting være på plass. Et viktig premiss er at det er behov og reelt ønske om endringer. Endringer må kunne gjennomføres uten at det medfører en merbelastning for domstolene, med mindre det følger med økte ressurser. Dette er lite sannsynlig grunnet økonomien til domstolene. Videre må endringene komme noen til nytte og ha positive effekter. Helt sentralt må endringer i kompetanse og arbeidsoppgaver ikke går ut over kjernevirksomheten til jordskifteretten som er de tradisjonelle jordskiftesakene.

Derfor er det viktig med underproblemstillinger som har til hensikt å belyse dette ytterligere. Gjennom intervjuer og samtaler vil delproblemstillingene bidra med å kunne vurdere forslagene til Reiten i lys av nye erfaringer etter domstolsreform, delvis samlokalisering, mer erfaring med ny jordskiftelov og oppdatert statistikk. Delproblemstillingene er utformet for å sette fokus på omfang, jordskifterettens kompetanse og løfte frem fordeler og ulemper med parallell kompetanse.

Delproblemstilling 1:

Hva er omfanget av saker som jordskifteretten og tingretten behandler om rettsutgreiing og grensefastsettelse?

Som nevnt tidligere utgjør de rettsfastsettende sakene en betydelig andel av jordskifterettens totale saksmengde. Det er derimot mer uvisst hvor mange saker tingretten behandler om fastsettelse av grenser eller andre spørsmål om eiendoms- og bruksrettsforhold (Holm, F.E, personlig kommunikasjon, 17.03.23). For å kunne mene noe om valgt tema, og svare på forskningsspørsmålet om hvordan parallell kompetanse fungerer, må man undersøke omfanget av saker. Hvilket omfang er det egentlig snakk om, er dette et reelt problem og er partene kjent med valgfriheten til å velge domstol?

Spørsmålet skal besvares ved å undersøke statistikk om domstolene, gjennomgå tidligere rapporter og utredninger samt intervjuer med dommere og ledere av domstolene som har betydelig erfaring.

Delproblemstilling 2:

Hvilken kompetanse bør jordskifteretten ha for å kunne løse de rettsfastsettende sakene best mulig?

Det er nødvendig å ha kjennskap til dagens situasjonen for å kunne ta stilling til eventuelle endringer i fremtiden. Delproblemstillingen bidrar til å sette søkelys på om dagens jordskiftelov gir jordskiftedommerne stor nok verktøykasse til å løse sakene partene bringer inn for retten. Samtidig vil det gi et godt innblikk i hva som eventuelt mangler. Spørsmålet besvares gjennom intervjuer med jordskiftedommere, jordskifterettsledere og prosessfullmektige som er aktive brukere av domstolene.

Delproblemstilling 3:

Hva kan være fordeler og ulemper ved at en av domstolene gis eksklusiv kompetanse der det i dag er parallell kompetanse?

Forslag om eksklusivitet medfører at man må vite noe om mulige konsekvenser. Derfor vil det være aktuelt å intervjuer jordskiftedommere, jordskifterettsledere, tingrettsdommere, sorenskrivere og prosessfullmektige om deres syn på svakheter og styrker ved eksklusivitet. Reiten sitt forslag innebærer at jordskifteretten får eksklusiv kompetanse til å behandle saker om grensefastsettelse (Reiten, 2019). Som nevnt i kapittel 1 introduserer jeg også alternativet med at denne sakstypen blir eksklusiv for tingretten for å få frem flere synspunkter. Problemstillingen er formulert slik den er for å omfavne generelle betraktninger fra informantene rundt eksklusivitet.

1.6 Oppgavens struktur

Oppgaven er inndelt i 6 kapitler. I nåværende kapittel har bakgrunnen for oppgaven blitt presentert. Tema, valg av tema, forskningsspørsmål og avgrensning skal ha tydeliggjort hva som er formålet med denne masteroppgaven. Kapittel 2 tar for seg metodene som er benyttet i arbeidet med rapporten. Dette gjelder både de metodene som er benyttet i arbeidet med datainnsamling, men også for det videre arbeidet. Kapittel 3 omhandler relevant teori, og etablerer det teoretiske grunnlaget for masteroppgaven. Kapittel 4 presenterer de viktigste funnene, og empiri blir drøftet opp mot de ulike problemstillingene. Kapittel 5 inneholder en sammenfattende drøftelse av forskningsspørsmålet samt en konklusjon. Kapittel 6 er det avsluttende kapittelet og inneholder mine avsluttende refleksjoner samt forslag til videre forskning.

I starten av hvert kapittel følger en innledning som beskriver hva som er i fokus i det aktuelle kapittelet. Dette har til hensikt å forberede leseren på hva man kan forvente.

Kapittel 2 – Metodologi

2.1 Innledning

I dette kapittelet blir det redegjort for oppgavens forskningsprosess. Det innebærer en beskrivelse av de metodiske valgene som er blitt gjort. Først vil jeg presentere valg av datainnsamlingsmetoder og hvordan disse metodene har blitt brukt for å samle inn empiri. En sentral del av datainnsamlingen er valg av intervjuobjekter. Forhold som etiske hensyn, reliabilitet, validitet og personvern blir gjennomgått.

Avslutningsvis er det viet plass til å omtale utfordringer som har oppstått underveis. En mer sammenfattende drøftelse av utfordringer blir også gitt i kapittel 6 om avsluttende refleksjoner. Arbeidet med masteroppgaven er gjort med utgangspunkt i samfunnsvitenskapelig metode. Bakgrunnen for dette valget er at min oppgave har som hensikt å undersøke sosiale fenomener.

2.2 Metodevalg

Metode kan forklares som en bestemt vei mot et angitt mål. Hensikten er å få støtte til å ta hensiktsmessige valg for å få de resultatene man ønsker. Ved å benytte seg av metodelære vil man få oversikt over alternative fremgangsmåter og konsekvenser.

Samfunnsvitenskapelig metode er metodelæren som er benyttet i arbeidet med denne masteroppgaven. Denne metoden sier noe om hvordan man skal samle inn, analysere og tolke data. (Johannessen et al, 2011, s. 33). Når man velger metode har man som mål å finne den veien som egner seg best for å svare på forskningsspørsmålet.

2.2.1 Kvalitativ metode

Samfunnsvitenskapelig metode har et tydelig skille mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Kvantitativ metode registrerer data som tall og statistikk. Dette er fordelaktig dersom man ønsker å kartlegge utbredelsen eller telle opp fenomener. Kvalitativ metode registrerer data som tekst, bilde, eller lyd. Dette er fordelaktig når man søker detaljert og nyansert informasjon.

Forskningsdesignet i denne masteroppgaven har som formål å si noe om hvordan et fenomen fungerer. Det er derfor ønskelig med detaljert informasjon som kan bidra til å forstå det vi undersøker mer grundig. For å vite hvordan parallell kompetanse fungerer i jordskifteretten og tingrettene med henhold til rettsutgreiing og grensefastsettelse, må man innhente informasjon fra de som bruker domstolen. Enkelte utredninger om tema, som rapporten *«økt samhandling eller sammenslåing mellom tingrett og jordskifterett»* har benyttet seg av kvantitative metode i form av spørreskjema for å innhente data (DA, 2019). Denne type data anser jeg ikke som relevant i min masteroppgave. Derimot vil detaljrike svar, dyptgående tanker og personlige erfaringer være relevant. Flere av domstolene som intervjues har vært samlokalisert i noe tid, og vil kunne reflektere rundt dette.

Datainnsamlingen vil derfor bestå av intervjuer med jordskiftedommere, tingrettsdommere og prosessfullmektige som enten leverer tjenester til domstolen eller benytter seg av dem. Samtidig er det ønskelig å snakke med ledere på et overordnet nivå i form av jordskifterettsledere og sorenskrivere.

Disse har bedre oversikt over type saker, saksmengde, statistikk, faglig utvikling, endringer og strategier. Det er derfor naturlig å benytte et kvalitativt forskningsdesign for denne masteroppgaven

2.3 Datainnsamlingsmetoder

Et premiss for å kunne svare på forskningsspørsmålet er at det foreligger data, eller empiri. Før datainnsamlingsmetode ble bestemt var det ønskelig å utarbeide en strategi for hvordan innsamling av empiri skulle foregå. Hvordan skulle man gå frem for å samle inn data som gjenspeiler virkeligheten som undersøkes og som både er relevante og pålitelige? I tillegg må dette gjøres på en effektiv måte.

Strategien for datainnsamlingen bestod av å samle inn data direkte fra kilden, altså domstolene eller det ansvarlige departement. Valget falt på å konsentrere dokumentstudiene rundt kilder som er utgitt etter mandat fra Domstoladministrasjonen, Domstolkommisjonen, forarbeid til lover, høringsuttalelser fra domstoler og departementer, og utredninger gjennomført av dommere eller andre med tilknytning til domstolene. Det er grunn til å tro at de som har utført forskning på vegne av domstolene også er personer med solid erfaring og kompetanse om denne tematikken. På denne måten vil en faginstans allerede ha kvalitetssikret deler av innholdet. Dette valget ble også tatt på bakgrunn at det fantes lite litteratur om tema som er produsert av andre enn domstolene selv.

For å sikre at ikke all informasjon kom fra en kilde, ble det tydelig at det måtte gjennomføres et betydelig antall intervjuer for å belyse saken fra flere sider. Det ble prioritert å gjøre fysiske intervjuer av en gruppe respondenter som hadde ulike innfallsvinkler til tema. Felles for de alle var at de benyttet eller leverte tjenester til domstolene, og hadde erfaring og interesse av tematikken.

Datainnsamling har foregått gjennom dokumentstudier og intervjuer. Datainnsamlingen er dokumenterbar i den form av at det ble gjort opptak under alle intervjuer. Samtlige lydopptak er transkribert og skrevet ut som tekst. Videre følger en beskrivelse av de ulike metodene, begrunnelse for hvorfor det var riktig metode for dette forskningsdesignet, og en beskrivelse av gjennomføringen.

På dette tidspunktet ble det også gjennomført en telefonsamtale med jordskiftelagdommer Magne Reiten som er artikkelforfatter bak rapporten som oppgavens tema er hentet fra. En uformell samtale om hans rapport, fremgangsmåte og arbeidsmetode var nyttige innspill i arbeidet med strategi for tilnærming til datainnsamling.

2.3.1 Dokumentstudier

Bakgrunn for valg

Hensikten med dokumentstudier er å systematisk undersøke andres arbeid om samme tema for å finne relevant empiri. Jeg ønsket å benytte denne datainnsamlingsmetoden fordi jeg mente tidligere arbeid vil kunne bidra til å svare på forskningsspørsmålet.

Dokumentstudiene bidro til å synliggjøre hva som tidligere har vært i fokus når man har utredet dette temaet. Det gav også en viss innsikt i hva man kan forvente å finne av tilgjengelig informasjon. Ved å se hvor andre har hatt utfordringer med å finne data kan man forberede seg og tenke annerledes. I tillegg bidro dokumentstudiene til å identifisere personer med lang erfaring og høy kompetanse på fagfeltet. Flere av disse personene ble det aktuelt å intervju på et senere tidspunkt.

Gjennomføring av dokumentstudie

Selve dokumentene ble analysert kvalitativt. Det vil si at innholdet i det som ble skrevet ble forsøkt tolket. Dokumenter ble grundig lest og viktige funn ble notert ned. Det ble tidlig klart at forskningen på området var konsentrert til to ulike tidsepoker. På starten av 2000-tallet og frem til ny jordskiftelov ble skrevet i 2013, ble tematikken mye omtalt i forbindelse med utvalg, forarbeider til ny jordskiftelov, og organisering av jordskifteretten som særdomstol. Etter dette finnes det lite forskning før rapporten til Reiten ble avlevert i 2019 (Reiten, 2019). Samme året kom også rapporten fra DA om økt samarbeid eller sammenslåing mellom domstolene i første instans (DA, 2019).

Domstoladministrasjonen har bekreftet at rapporten til Reiten ikke har blitt fulgt opp i ettertid med begrunnelse om at spørsmålet om domstolstruktur ikke er endelig avgjort av Justis- og Beredskapsdepartementet (Moen. H.W, personlig kommunikasjon, 02.05.23).

Hensikten med å belyse dette er ikke å presentere funn, men å understreke at dokumentstudie som datainnsamlingsmetode alene ikke var tilstrekkelig grunnet tidvis eldre forskning.

2.3.2 Intervju

Bakgrunn for valg

I arbeidet med strategien for datainnsamling ble det tidlig klart at det var nødvendig med flere datainnsamlingsmetoder for å skaffe pålitelig, relevant og fersk data. Intervju er den vanligste metoden å benytte for å samle inn kvalitative data. Det kan forklares med at metoden gir fleksibilitet samtidig som man får detaljerte beskrivelser (Johannesen et al, 2011).

Forskningsspørsmålet som skal besvares i denne oppgaven er hvordan parallell kompetanse fungerer i jordskifteretten og tingretten. For å kunne mene noe om hvordan en ting fungerer holder det ikke å kun se på statistikk. Det er helt nødvendig å få høre hvilke opplevelser og erfaringer de som påvirkes har med disse spørsmålene. Problemstillingene tar utgangspunkt i hvilke erfaringer, utfordringer og refleksjoner brukere av domstolen har. Dette er det ønskelig å få gjennom dialog. Med intervju får man større fleksibilitet til å uttrykke seg sammenlignet med spørreskjema for å nevne et eksempel.

Dybdeintervju

For forskningen til denne oppgaven valgte jeg å gjennomføre dybdeintervjuer. Det betyr at man gjennomfører et intervju hvor kun intervjueren og én respondent er til stede. Bakgrunnen for valget var todelt. For det første er det fordelaktig med denne type intervjuer hvis man ønsker å grave dypere i motiver eller erfaringer uten at respondenten blir forstyrret av andre. For det andre er det større sannsynlighet for å snakke mer fritt dersom respondenten ikke påvirkes av andre involvertes nærvær.

Det er tydelig at temaer som arbeidsoppgaver, organisering i domstolene, sammenslåing, samlokalisering, økt kompetanse, eksklusivitet og refleksjoner rundt arbeidsgiveren eller domstolen man arbeider i, er av en sensitiv karakter.

Semistrukturert intervju

I en kvalitativ studie kan intervjuene gjennomføres ustrukturerte, semistrukturerte eller strukturerte. Hvilken form som er best egnet for datainnsamling avhenger av hvilket forskningsdesign man har valgt for oppgaven. Jeg valgte å benytte meg av formen semistrukturerte intervjuer. Årsaken var at jeg ønsket størst mulig fleksibilitet i intervjuene. Svarene fra intervjuobjektene blir i enda større grad inngående og konkrete. Denne type intervjuer baserer seg på intervjuguide som også har til hensikt å skape fleksibilitet.

Ved å ha en tydelig strategi for datainnsamling, og gjennom en innledende samtale med jordskiftelagdommer Reiten, fikk jeg tidlig oversikt over hvilke personer som kunne være aktuelle å intervjuer. Intervjuobjektene ble valgt ut med tanke på deres ulike roller, både som brukere og ansatte i domstolsapparatet, og det var ønskelig å inkludere representanter fra begge domstolene i første instans. Basert på forskningsspørsmålet og de tre delproblemstillingene, ble det utviklet tre ulike intervjuguider.

To av intervjuguidene var for dommere og ansatte i henholdsvis jordskifterett og tingrett. Intervjuguidene inneholdt de samme spørsmålene, men titler og navn var tilpasset den enkelte domstol. Den tredje intervjuguiden ble benyttet i intervjuer med prosessfullmektige som hadde erfaring med å føre saker i begge domstolene. Spørsmålene i denne intervjuguiden var ulike de to andre, men hadde til hensikt å svare på de samme delproblemstillingene bare med en annen innfallsvinkel. Hensikten var å se problemstillingene fra perspektivet til de som aktivt benytter seg av domstolens tjenester.

Intervjuguide

Formålet med intervjuguiden var å skape en form for struktur under intervjuet. Særlig hensiktsmessig var den i starten av intervjuene. Den gjorde det enkelt å komme i gang og komme videre når fremdriften stoppet opp. Den var et rammeverk, som skapte en trygghet for meg som intervjuer, og som fungerte som en rettesnor ved å stadig peile oss tilbake på tema når dialogen sporet av. At de samme spørsmålene ble stilt alle intervjuobjektene med samme stillingstittel gjorde det enkelt å se variasjoner i svar. Hensikten innledningsvis var å varme opp intervjuobjektet.

Selve spørsmålene ble utarbeidet på slutten av dokumentstudiet og like før datainnsamlingen begynte. Dette var et bevisst valg. Jeg ønsket å sørge for at jeg hadde bred oversikt og omfattende forståelse av tematikken, før jeg utarbeidet spørsmålene. Det var et sterkt ønske fra min side å være best mulig forberedt og fremstå profesjonell. Alle spørsmålene var knyttet til delproblemstillingene, og hadde til hensikt å gi konkret og detaljrik data.

Innledningsvis ble det stilt spørsmål hvor formålet var å registrere intervjuobjektets stilling, erfaring og forholdet til de to domstolene i første instans. Dette bidro til å både kvalitetssikre at intervjuobjektene hadde erfaring, men også å gi pekepinn på hvilken domstol de var mest kjent med. Videre fulgte noen generelle spørsmål om kompetansen til jordskifteretten eller tingretten til å behandle saker om fast eiendom. Her var det ønskelig at partene snakket mer fritt om sine generelle betraktninger. Videre ble det stilt konkrete spørsmål om sakstypene rettsutgreiing og grensefastsettelse.

Etter det jeg vil omtale som tidvis krevende spørsmål ble det stilt mer enkle spørsmål om kjennskapen til de ulike domstolene, tanker om samarbeid og organisering. To av spørsmålene handlet konkret om forslagene i utredningen til jordskiftelagdommer Magne Reiten. Her var det ønskelig med tydelige svar. Mot slutten ble forholdet rundt eksklusivitet, utvidelse eller avgrensning av kompetanse stilt. Avslutningsvis var det åpne spørsmål hvor intervjuobjektene kunne legge til det de eventuelt ikke hadde fått anledning til å stille.

Spørsmålene til prosessfullmektige var i stor grad de samme. Innledningsvis var det enda viktigere å få greie på hvilken erfaring de hadde med de ulike domstolene. Ellers handlet spørsmålene i større grad om vurderinger de selv gjorde i ulike situasjoner, eller hvordan partene deres opplevde forhold som for eksempel valgfrihet. Et viktig spørsmål jeg ønsket å undersøke var hvilke faktorer som spiller inn når de prosessfullmektige velger mellom jordskifteretten og tingretten. Ved å få svar på dette spørsmålet, håpet jeg få et bedre innblikk i hva som oppfattes som fordeler og ulemper ved de ulike domstolene fra perspektivet til de som jobber med sakene.

Intervjuguidene bidro til en god og effektiv gjennomføring av alle intervjuene, og fungerte som et nyttig rammeverk som gjorde intervjuene mindre stressende for meg som intervjuer.

2.4 Valg av intervjuobjekter

Det var en utfordring å velge ut hvem som skulle intervjues for denne oppgaven, da temaet er av interesse for mange ulike grupper. Jeg vurderte flere grupper som kunne ha relevans for oppgaven, inkludert politikere, advokater, Domstoladministrasjonen, tingrettsdommere, jordskiftedommerfullmektige, jordskiftedommere, jordskifterettsledere, ingeniører, tekniske utredere, jordskiftelagdommere, lagdommere, sorenskrivere og parter i saker.

I starten av arbeidet måtte jeg velge hvilke grupperinger jeg skulle prioritere i datainnsamlingen. Jeg vurderte hvilke grupper det var viktigst å få perspektiver fra for å kunne belyse temaet best mulig. Samtidig måtte jeg ta hensyn til hvem det var mest sannsynlig at ville dele sine erfaringer, og hva som var realistisk å gjennomføre med tilgjengelige ressurser og tid. Selv om det var mange grupperinger som kunne ha vært interessante å intervjuer, var det ikke mulig å intervjuer alle på grunn av begrenset tid.

Avgrensninger måtte gjøres for å sikre et gjennomførbart forskningsprosjekt. Ved å ta hensyn til kriteriene nevnt tidligere, var det klart at de som jobber med temaet daglig i domstolen, samt de som bruker domstolens tjenester, var de som burde bli intervjuet.

Dette inkluderer jordskiftedommere, tingrettsdommere og prosessfullmektige som har erfaring med å føre saker i de to domstolene. Hvis det var mulig, var det ønskelig å intervju ledere på et overordnet nivå, som jordskifterettsledere og sorenskrivere. Jeg mente at disse personene kunne gi innsikt i spørsmål om samarbeid, sammenslåing, samlokalisering, organisering og utvikling i domstolene.

Per 31.12.2022 bestod jordskifteretten og tingretten av hhv 72 og 381 dommere (DA, 2023, s. 14). På nettsidene til tilsynsrådet for advokatvirksomhet går det frem at det pr 05.04.2023 er 9085 praktiserende advokater. Det var åpenbart nødvendig å gjøre ytterligere avgrensninger for å identifisere intervjuobjektene.

I utgangspunktet hadde jeg et mål om mer geografisk representativitet. Altså at alle jordskifterettene ble intervjuet slik at man fikk et større representativ utvalg. Det viste seg raskt at dette ikke var praktisk å gjennomføre med tanke på tid, reiseavstander og mitt ønske om å gjennomføre intervjuene fysisk. Statistikk for jordskifteretter viste at enkelte jordskifteretter behandlet betydelig flere rettsfastsettende saker enn andre (DA, 2022). Det var derfor naturlig å velge å intervju jordskifterettene med størst saksvolum, da de har opparbeidet seg god erfaring, høy kompetanse og kunne gi gode refleksjoner rundt tematikken.

I arbeidet med dokumentstudiet så jeg at flere av de samme navnene gikk igjen i de ulike utredningene og rapportene. Disse ble identifisert og lagt inn i et skjema over potensielle intervjuobjekter. Gjennom arbeidserfaring i jordskifteretten som sommerhjelp hadde jeg allerede et kontaktnettverk som jeg ville benytte. Dette var metoden jeg brukte for å velge ut jordskiftedommere. Arbeidet med å identifisere informanter fra tingretten var mer krevende. Det var ingen åpenbare kandidater, og det viste seg at det er få personer som har erfaring med å behandle saker om grensefastsettelse i tingretten. For å få tingretten i tale var jeg nødt til å ta steget opp til det overordnede nivået, og heller rekruttere sorenskrivere som har omfattende oversikt og lang erfaring. Ettersom hovedfokuset i oppgaven er på jordskifteretten, var det aldri meningen å finne et stort antall intervjuobjekter fra de alminnelige domstolene.

Arbeidet med å identifisere prosessfullmektige var enklere. Jeg gjennomførte en kort undersøkelse på nett hvor jeg fant fram til advokater som åpenbart hadde lang erfaring med å føre saker i jordskifteretten og tingretten på de sakstypene masteroppgaven berører. Disse ble lagt inn i samme skjema over potensielle intervjuobjekter.

Skjemaet bestod av et utvalg på 6 personer. Dette var jeg fornøyd med, ettersom det hele tiden var planen å benytte «snøballmetoden» for å identifisere de siste intervjuobjektene. På slutten av hvert intervju ba jeg intervjuobjektet tipse om andre jordskiftedommere, tingrettsdommere eller prosessfullmektige som de mente kunne være fornuftige å snakke med på bakgrunn av erfaring eller interesse for temaet. Flere av de samme navnene gikk igjen, og slik ble de siste 3 intervjuobjektene identifisert.

Den store mengden dokumentasjon i form av utredninger, årsmeldinger, rapporter og forarbeider gjorde at jeg i utgangspunktet var fornøyd med et mindre antall intervjuobjekter. Totalt endte jeg på 9 intervjuobjekter som jeg mente var mer enn tilfredsstillende. Summen av dette opplevde jeg ville gi et godt utgangspunkt for å besvare problemstillingene.

Sentrale personer i DA ble kontakten om generelle spørsmål og om statistikk. Utover en innledende telefonsamtale med jordskiftelagdommer Magne Reiten ble ingen i ankeinstansene kontaktet. Årsaken var at fokuset skulle være hvordan sakene ble behandlet i første instans.

Antallet prosessfullmektige økte i tråd med at det ikke ble lokalisert egnede intervjuobjekter fra tingrettene. Jeg opplevde at de prosessfullmektige på en god måte kunne gi perspektiver om hvordan tingretten arbeidet med sakstypene grensefastsettelse og rettsutgreiing, og at erfarne prosessfullmektige hadde gode forutsetninger for å mene noe om tingrettens kompetanse

Oversikt over intervjuobjekter

Nummer på intervjuobjekt	Rolle	Arbeidsplass	Antall år med arbeidserfaring fra samme rolle	Intervjuform
1	Jordskifterettsleder	Jordskifteretten	14	Fysisk
2	Jordskifterettsleder	Jordskifteretten	12	Fysisk
3	Jordskiftedommer	Jordskifteretten	11	Fysisk
4	Jordskiftedommer	Jordskifteretten	27	Fysisk
5	Tingrettsdommerfullmektig	Tingretten	2	Fysisk
6	Sorenskriver	Tingretten	31	Fysisk
7	Prosessfullmektig	Partner, Advokat (H)	23	Telefon
8	Prosessfullmektig	Partner, Advokat (H)	22	E-post
9	Prosessfullmektig	Partner, Advokat	21	E-post

Figur 2: Oversikt over intervjuobjekter. Egen fremstilling

Figuren viser hvem som ble intervjuet i arbeidet med denne oppgaven. Rekkefølgen er etter roller. Det fremgår av figuren hvilken rolle personen har, tilknytning til domstol eller arbeidssted, og erfaring fra rollen. Under alle intervjuene ble det brukt lydopptak, og samtlige intervjuer ble transkribert.

2.5 Rekruttering av intervjuobjekter

Etter hvert som potensielle intervjuobjekter ble identifisert ble de forsøkt kontaktet på telefon. De som svarte fikk beskrivelse om hvem jeg var, hva forskningsprosjektet gikk ut på, formålet og hva informasjonen skulle brukes til. I samtlige tilfeller ble jeg bedt om å sende ytterligere informasjon på epost. Samtidig som at avtale for intervju ble bekreftet mottok intervjuobjektet samtykkeskjema og informasjon om deltakelse i forskningsprosjektet (vedlegg 4).

Intervjuobjektene ble spurt om det var greit å gjennomføre intervjuene fysisk. Alle fysiske intervjuer ble gjennomført på arbeidsstedet til intervjuobjektet. I ett tilfelle ble det gjennomført telefonintervju. I to tilfeller ble spørsmål besvart over e-post. Dette var på bakgrunn av mangel på tid, reiseavstand og tilgjengelighet. Ett av intervjuobjektene ble rekruttert spontant. Personen var tilfeldigvis til stede på arbeidsplassen hvor jeg hadde gjennomført et annet intervju. Denne personen viste interesse for tematikken og ønsket å delta på kort varsel.

2.6 Gjennomføring

Intervjuene ble gjennomført over en tidsperiode på 4 uker. I løpet av denne perioden var det også flere helligdager. Syv av intervjuene ble gjennomført fysisk, ett via telefon og to via e-post. Det ble gjort lydopptak under alle intervjuene med egnet utstyr. Dette samtykket alle intervjuobjektene til. Dette var svært ønsket fra min side og gjorde gjennomføringen betydelig enklere. For det første gjorde opptak det mulig for meg å fokusere på gjennomføringen av intervjuet. Det var en krevende nok oppgave å holde oversikt over kommende spørsmål, lytte til intervjuobjektet samt stille oppfølgingsspørsmål. Det var fra min side et ønsket mål om at dialogen skulle flyte fint, og at intervjuobjektet skulle få tillit til meg som intervjuer. For det andre frigjorde opptak meg fra rollen som referent. Umiddelbart i etterkant av intervjuet ble lydopptaket transkribert.

Intervjuene varte i snitt en time. Dette opplevdes som en fornuftig lengde både for meg og intervjuobjektene. Tiden gjorde det mulig å starte forsiktig med generelle spørsmål for å skape tillit, varme opp intervjuobjektet og gi generell informasjon. Videre kunne vi føre dialogen i et behagelig tempo, og det var anledning for å gå dypere i materien der det var aktuelt. Jeg opplevde ikke at noen av intervjuobjektene mistet interesse underveis. Telefonintervjuet tok naturligvis noe kortere tid.

I alle tilfeller ønsket intervjuobjektene å motta intervjuguiden på forhånd. Dette opplevde jeg som uproblematisk. Jeg opplevde det som utelukkende positivt at de var godt forberedt på hva som var tema for intervjuet. Ikke under noen omstendigheter opplevde jeg at jeg møtte ferdige forberedte svar. I stedet var det godt gjennomtenkte resonneringer.

En rekke oppfølgingsspørsmål bidro uansett til spontane svar. Jeg opplevde det som forståelig at personene ønsket å sette seg inn i tematikken, og opplevde det som en fordel at de var forberedt og svarte godt for seg.

2.7 Etiske hensyn

Etiske og juridiske prinsipper er sentralt i all forskning (Johannesen et al, 2011, s.93). Forskning er nødt til å forholde seg til de alminnelige prinsippene og regler for om handlinger er riktige eller gale. Alt man gjør som kan få følge for andre mennesker, må følge etiske standarder.

I min kommunikasjon med intervjuobjekter har det vært viktig for meg å være åpen om hensikten med oppgaven. Under rekrutteringen ønsket jeg å betrygge potensielle intervjuobjekter ved å gi god informasjon. Spesielt om hvordan informasjonen jeg henter inn skal anvendes. Fokuset på personvern og anonymitet mener jeg er særlig viktig i min oppgave. Jeg har vært bevisst på at de som stiller til intervju i stor grad utleverer personlige meninger og tanker om sin arbeidsgiver, eller en domstol de må forholde seg til også etter intervjuet er over.

Forskningen er innmeldt og godkjent av SIKT, tidligere norsk senter for forskningsdata (vedlegg 5 og 6). For å få godkjenning må forskningsprosjektet følge et strengt reglement for behandling av personopplysninger. Ved avtale om intervju har alle intervjuobjektene mottatt en et informasjonsskriv om deltakelse i forskningsprosjektet (vedlegg 4). Der går det frem hva som er formålet, hvem som er ansvarlig, hva deltakelse innebærer, behandling av personopplysninger og hvilke rettigheter man har. I samme dokument er det en samtykkeerklæring som er utarbeidet etter strenge krav om informert samtykke. Alle som har deltatt på intervjuer har signert og mottatt denne informasjonen. På starten av hvert intervju har denne informasjonen blitt gjentatt.

Intervjuobjektene har alle deltatt frivillig. Alle har hatt anledning til å trekke seg fra studien til enhver tid uten konsekvenser. Identiteten til intervjuobjektene har blitt holdt skjult, men som det har blitt informert om vil yrkestittel bli brukt. Tematikken i oppgaven er hvordan saker hvor det er parallell kompetanse blir behandlet i jordskifteretten og tingretten. Videre hvorvidt domstolene har stor nok verktøykasse for å løse de sakene partene bringer inn for retten. Avslutningsvis en vurdering om hvilken kompetanse de har, eller bør ha. Det gjør at man er nødt til å intervju de som arbeider med disse type spørsmålene i det daglige. Intervjuobjektene har blitt valgt ut i egenskap av deres yrkestittel og funksjon i domstolsapparatet. Da er det nødvendig at dette omtales. Det nevnes også hvor lang erfaring de ulike intervjuobjektene har. Bakgrunnen for det er at jeg ønsker å få frem at hvor godt egnet intervjuobjektene er, og hvilken vekt man kan tillegge deres uttalelser.

2.8 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet og validitet er to ulike begreper som begge handler om vurderingen av den kvalitative undersøkelsen som er gjennomført. Det betyr en vurdering av om arbeidet man har gjort er pålitelig og troverdig.

Dette spiller en viktig rolle i kvalitative undersøkelser. Reliabilitet handler om hvorvidt dataen som er samlet inn kan anses som pålitelig (Johannesen et al, 2011). Man ønsker å kunne stole på materialet som benyttes. De fordrer at datamaterialet er samlet inn og bearbeidet på en pålitelig måte. Datamateriale er av høy reliabilitet dersom en tilfeldig forsker finner samme resultat med samme datamateriale. I kvalitative undersøkelser er det vanlig å samle inn data gjennom samtaler. Forskere vil kunne tolke det som blir sagt på ulike måter. Det gjør at svarene ikke kan reproduseres fullt ut.

Validitet dreier seg om gyldigheten til datamaterialet som er samlet inn. Det handler om i hvilken grad funn og fremgangsmåte reflekterer hensikten med forskningen. Med andre ord søker man å finne ut om man har undersøkt det man ønsket å undersøke. Dersom datamaterialet har høy validitet, vil den også være svært relevant for det man studerer.

Videre vil jeg gjøre noen vurderinger av reliabilitet og validitet knyttet til datainnsamlingsmetodene benyttet i denne oppgaven.

Dokumentstudiet

Dokumentstudiet innebar analyse av ulike tekster. Disse vil alltid være de samme, og kan derfor etterprøves i fremtiden. Det mener jeg taler for at datamaterialet har høy reliabilitet.

Tekstene som ble analysert var faglige sterke rapporter, statistikker fra årsmeldinger domstolen har publisert, utredninger og ulike forarbeider. Innholdet i disse var basert på forfatterens egen forskning. Derfor må dette anses som primærkilder. Dette mener jeg også taler for at datamaterialet har høy validitet.

Intervju

Datamaterialet fra intervju stammer fra 6 fysiske intervjuer, 1 telefonintervju og 2 på e-post. Som nevnt tidligere fikk alle intervjuobjektene god informasjon gjennom hele prosessen. Jeg opplevde det slik at alle var godt informert om hva som var formålet, spørsmålene rundt anonymitet og hva dataen skulle brukes til. Det er ikke noe som tilsier at noen av intervjuobjektene snakket usant eller at de opplevde at de ikke kunne snakke fritt.

Selve gjennomføringen mener jeg taler for at datamaterialet fra intervjuene har høy reliabilitet. For det første ble det benyttet intervjuguide under alle intervjuene. Det sikret at de samme spørsmålene ble stilt ulike personer. For det andre ble det gjort opptak av alle intervjuer. Det gjør at datamaterialet er etterprøvbart. Man kan derfor være trygg på at innholdet er korrekt.

Vurderingen av validitet er noe mer krevende. Intervjuobjektene er på ingen måte tilfeldig valgt, men valgt på bakgrunn av yrkestittel, erfaring og hvilken ekspertise de har på fagfeltet. De er valgt ut på bakgrunn av sine egenskaper. Det medfører utfordringer knyttet til validiteten på utvalget. I kvalitative undersøkelser er det vanskelig fastslå hva som er tilstrekkelig antall intervjuer (Johannesen et al. 2011, s 108). Det er ingen øvre eller nedre grenser for antallet intervjuer, men det er en sammenheng mellom antall deltakere og mengde informasjon man samler inn. Få deltakere begrenser informasjonen, mens flere deltakere bidrar med mer informasjon og fylldige svar.

Antall intervjuer har betydning for hva som er realistisk å gjennomføre med tanke på tid. Utvalget må også stå i stil til oppgavens omfang. Totalt ble 9 personer intervjuet basert på 3 ulike målgrupper. De tre gruppene var de som arbeidet i jordskifteretten, tingretten og brukerne av domstolene representert ved prosessfullmektige.

Som nevnt i innledningen i oppgaven er hovedfokuset på jordskifterettens arbeidsoppgaver. Derfor var det naturlig at en overvekt av intervjuobjektene tilhørte jordskifteretten. I sum var 45 % av intervjuobjektene fra jordskifteretten, 22 % tilhørte tingretten og 33 % var prosessfullmektige. Underveis opplevde jeg at jeg ikke hadde tilstrekkelig informasjon fra tingrettene. Dette ble kompensert ved å øke antallet prosessfullmektige. Flere av de prosessfullmektige kunne svare bedre på spørsmål om tingretten enn om jordskifteretten.

Selv om mange ulike stemmer ble hørt, og flere perspektiver kom frem, er ikke et utvalg på 9 personer representativt. Videre befant flertallet av intervjuobjektene seg på Østlandet, og den geografiske spredningen var heller ikke stor. Til tross for at intervjuobjektene mottok intervjuguiden på forhånd, opplevde jeg ikke i særlig grad at svarene var forhåndsbestemt. Tvert imot bidro dette til gode, detaljrike og fyldige svar. Bruken av semistrukturert intervju som metode taler positivt for validiteten til dataene. Jeg mener det er gode grunner for å si at data fra intervjuene har høy grad av validitet.

Konklusjon

For å vurdere gyldigheten (validitet) til studien må man ta hensyn til både intern og ekstern gyldighet. Intern gyldighet dreier seg om hvorvidt studien er egnet til å påvise årsakssammenhenger eller ikke, og høy intern gyldighet eliminerer alternative forklaringer. Ekstern gyldighet handler om hvorvidt studiens funn kan generaliseres til andre situasjoner eller ikke (Johannesen et al, 2011). Jeg mener at studiens interne gyldighet er høy på grunn av de valgte metodene for datainnsamling som ga svar på de faktiske problemstillingene. Datamaterialet bestod av data fra primærkilder i form av intervjuer og dokumentstudie.

Jeg mener det er viktig å nevne utfordringene knyttet til troverdighet (reliabilitet). En klar utfordring for troverdigheten er antallet intervjuobjekter som utgjorde 9 stykker. Det medfører at man har et ikke-representativt utvalg.

Derimot mener jeg at strategiene som bruk av intervjuguide, dybdeintervju som metode, lydopptak og umiddelbar transkribering bidrar til å løfte troverdigheten. Bruken av flere typer metoder for datainnsamling taler positivt for studiens troverdighet. I sum mener jeg at troverdigheten til datamaterialet er høy.

2.9 utfordringer underveis

Det er flere utfordringer som kan oppstå ved gjennomføring av intervjuer. Noen typiske utfordringer inkluderer intervju-effekter, tidsbegrensning, utvalgsproblemer, manglende tillit og utilsiktede påvirkninger gjennom å stille ledende spørsmål. Dette er utfordringer jeg har vært oppmerksom på i gjennomføringen, men som jeg ikke kan utelukke har funnet sted.

Underveis i gjennomføringen av intervjuene ble det klart at enkelte av spørsmålene i intervjuguiden ikke var like relevante for tematikken som først antatt. På andre spørsmål hadde intervjuobjektene færre svar enn jeg hadde regnet med. Dette gjorde at jeg underveis i gjennomføringen prioriterte spørsmålene som informantene hadde større interesse i å svare på enn andre.

En utfordring var at enkelte av informantene snakket seg bort under intervjuene, og gav utfyllende svar om tematiser som er utenfor oppgavens omfang.

Kapittel 3 – Teori

3.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket for oppgaven. Lov om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eiendom m.m, heretter kalt jordskifteloven, gjør det mulig å løse en rekke problemer som gjelder rettigheter eller bruk av fast eiendom. På bakgrunn av oppgavens omfang og begrensning i tid, har jeg valgt å fokusere på teori som er relevant for å besvare oppgavens problemstillinger.

Oppgaven ser kun på sakstyper der både jordskifteretten og tingretten har myndighet eller kompetanse. Dette gjelder sakene som omhandler rettsutgreiing og grensefastsetting, som beskrevet i jordskifteloven §§ 4-1 og 4-2. Jeg vil også se nærmere på vilkårene for sambruk i § 4-1, og hvordan jordskifteloven § 4-4 spiller en viktig rolle når jordskifteretten tar saker. Kjernen i oppgaven er å undersøke justeringer i arbeidsoppgaver for sakstypene rettsutgreiing og grensefastsettelse etter kapittel 4. Derfor mener jeg at en omfattende teoretisk redegjørelse av de rettsendrende sakene etter jordskifteloven kapittel 3 samt skjønn etter kapittel 5 faller utenfor denne oppgavens tema.

Først vil jeg kort forklare hva som er formålet med jordskifteloven, og hvilke type saker domstolen har kompetanse til å behandle. Deretter vil jeg forklare vilkårene for å behandle saker om rettsutgreiing og grensefastsettelse i henhold til jordskifteloven §§ 4-1 og 4-2. Jeg vil redegjøre for § 4-4 om underliggende rettsforhold, og se på vilkår om «*nødvendighet*» og «*sambruk*». Til slutt vil jeg forklare hva som menes med parallell kompetanse og se nærmere på skillelinjene rundt kompetansen.

3.2 Formell kompetanse i lov

Domstolloven § 2 definerer jordskifteretten som en særdomstol. Rollen som spesialist på saker om fast eiendom gjør at saksbehandlingsreglene er spredt utover flere lovverk. Saker som behandles i jordskifteretten følger en kombinasjon av reglene i jordskifteloven, tvisteloven, skjønnsprosessloven og domstolloven (Bjerva et al, 2016). I motsetning til de alminnelige domstolene er kompetansen til jordskifteretten positivt avgrenset i loven.

Jordskifteretten sin rolle går frem av jordskiftelova § 1-1. Formålet er «å leggje til rette for effektiv og rasjonell utnytting av fast eigedom og ressursar til beste for eigarane, rettshavarane og samfunnet. Dette skal skje ved at jordskifteretten bøter på utenleige eigedoms- og brukstilhøve, klarlegg og fastset grenser og rettar, og behandlar skjønn og andre avgjerder etter denne og andre lover

Paragraf 1-1 annet ledd stadfester at loven har som intensjon å «leggje til rette for rettferdig, forsvarleg, rask, effektiv og tillitsskapande behandling av sakene gjennom offentleg rettargang for uavhengige og upartiske jordskifterettar».

De ulike sakstypene jordskifteretten kan behandle går frem av § 6-1 første ledd hvor man skiller mellom «jordskiftesak etter kapittel 3, rettsutgreiing og grensefastsetjing etter kapittel 4, og skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-1 til 5-3 i samband med sak for jordskifteretten». Disse omtales som rettsendrende saker, rettsfastsettende saker og skjønn. Videre drøftelse tar utgangspunkt i de materielle vilkårene for behandling av de rettsfastsettende sakene etter jordskifteloven kapittel 4.

3.3 Rettsfastsettende saker

Jordskifteretten kan klarlegge uklare eller omtvistede eiendoms- og rettsforhold som egen sak jf. jordskifteloven kapittel 4. Kompetansen er delt inn i de to sakstypene rettsutgreiing etter § 4-1 og grensefastsettelse etter § 4-2. Av antall saker som jordskifteretten behandlet i 2022 var 62 % av disse rettsendrende saker (DA, 2022). Det er åpenbart at dette er et rettsområde hvor publikum har et reelt behov for å få avklart viktige spørsmål. I 2022 ble det behandlet dobbelt så mange saker om grensefastsettelse etter § 4-2 som rettsutgreiing etter § 4-1 (Holm. F.E, personlig kommunikasjon, 17.03.23).

I disse sakene er avgjørelsesformen dom jf. § 6-23 første ledd. At disse sakene avgjøres ved dom innebærer at de også kan løses ved rettsmekling jf. § 6-26. Oppgaven behandler ikke tematikken med rettsmekling og rettførlig ytterligere.

3.4 Rettsutgreiing etter § 4-1

Den formelle kompetansen knyttet til klarleggingen av eiendomsforhold går frem av jskl. § 4.1:

Jordskifteretten kan fastsetje innhaldet i rettar og eigedomstilhøve som eiga sak

- a. i sameige*
- b. i område der det er sambruk mellom eigedommar eller uklart om det er sambruk*
- c. ved registrering av uregistrert jordsameige*
- d. i område med reindrift i det samiske reinbeiteområdet*
- e. i område der det er sambruk av uteareala som ligg til eigarseksjonar*

Listen viser situasjoner hvor jordskifteretten har kompetanse til å fastsette innholdet i rettigheter og eiendomsforhold som egen sak. Listen gir en fullstendig oversikt over jordskifterettens kompetanse ettersom den er uttømmende. Servitutter som har en negativ effekt på en eiendom, tidsbegrensede eller varige bruksrettigheter, personlige bruksrettigheter og bruksrettigheter som er knyttet til fast eiendom, kan forstås som «rettar». Eksempelvis kan jordskifteretten fastsette andelstall i sameier, avgjøre tvister mellom parter som hevder å ha rettigheter i fellesskap, avklare servitutter og bruksrettigheter og behandle saker som gjelder rettigheter i reindriftsnæringen. Både grunneier og rettighetshaver kan kreve sak om rettsutgreiing jf. jskl. § 1-5.

Jordskifteloven § 4-1 skisserer i realiteten to ulike situasjoner hvor rettsutgreiing kan gjennomføres. Situasjonene er beskrevet i bokstav a, b, c, d og e. Rettsutgreiing kan gjennomføres i et sameie i henhold til bokstav a og c, mens det kan gjennomføres i tilfeller av sambruk i henhold til bokstav b, d og e. Dersom partene ikke påberoper at det forekommer sambruk eller sameie, vil det ikke være grunnlag for å kreve en rettsutgreiing. Denne situasjonen oppstår for eksempel dersom begge partene mener de har en eksklusiv rettighet. Jordskifteretten har i disse tilfellene ikke kompetanse til å behandle saken jf. Rt 1997 s. 325 om fiskerett i Neidenelva.

Begrepet «sambruk» dreier seg om situasjoner hvor en eller flere personer har rett til å utnytte det samme arealet (Bjerva et al, 2016). Et eksempel på dette er at en eller flere har veirett over annen eiendom. Dersom det ikke eksisterer sambruk eller sameie mellom partene, vil saken falle utenfor jordskifterettens kompetanse å behandle saken. Det er derfor viktig å merke seg at vurderingen av sambruk er avgjørende for å definere yttergrensene for jordskifterettens kompetanse når det gjelder rettsutgreiing.

Ifølge forarbeidene til gjeldende jordskiftelov skulle bestemmelsen i § 4-1 videreføre § 88a i jordskifteloven fra 1979. Lovgiveren uttalte i forarbeidene at «*Reglane om rettsutgreiing blir i hovudsak ført vidare i lovforslaget § 4-1, men med litt andre formuleringar enn i gjeldande jordskiftelov*» (Prop 101 L, 2012-2013, s. 25). Tidligere var det kun tillatt å kreve rettsutgreiing når det var nødvendig for å sikre en rasjonell bruk av et område. I dagens jordskiftelov er det tilstrekkelig at en grunneier eller rettighetshaver har interesse av å få avklart gjeldende rettsforhold for å kreve sak.

Lovgiver har hatt som intensjon at jordskifteretten skal «*fastsetje innhaldet i rettar og eigedomstilhøve*», som nevnt på side 442 (Prop 101 L, 2012-2013). Det påpekes imidlertid i kommentarutgaven til jordskifteloven at jordskifteretten ikke har kompetanse til å avgjøre hvem som er eier i saker der dette er det eneste spørsmålet som er omfattet (Bjerva et al. 2016). Jordskifteretten kan kun behandle spørsmålet om eierforhold dersom det er nødvendig for å avklare kravet om rettsutgreiing, som angitt i § 4-4.

3.5 Grensefastsettelse etter § 4-2

Den formelle kompetansen knyttet til klarlegging av grenser for eiendom og bruksrett går frem av jskl. § 4-2:

Jordskifteretten kan fastsette grenser for fast eiendom og rettar som eiga sak, mellom anna grenser for

- a. grunneigedom, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav a*
- b. anleggseigedom, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav b*
- c. uteareal som inngår i eigarseksjon, jf. matrikkellova § 4 første ledd siste punktum*
- d. jordsameige, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav d*
- e. festegrunn, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav e*
- f. offentlig regulering av eigarrådvelde*
- g. samisk reinbeite.*

Jordskifteretten skal merkje og koordinatfeste grenser etter § 6-29

Grensefastsettelse, også kalt grensegang, har vært en egen sakstype for jordskifteretten siden 1934 (Reiten, 2019). Jordskifteretten har myndighet til å fastsette grenser for både fast eiendom og rettigheter. Dette er den sakstypen jordskifteretten behandler flest saker om.

Det kan forekomme tvister eller uklarheter knyttet til grenser for fast eiendom og rettigheter. Uklarheten kan både være av rettslig og faktisk karakter, men det er ikke spesifisert i jordskifteloven hva som anses som tilstrekkelig uklarhet for at saken kan behandles av jordskifteretten.

Saker som behandles etter § 4-2 må primært innebære fastsettelse av en allerede eksisterende grense. Selv om § 4-2 bokstav a-g i jordskifteloven gir en liste over situasjoner der jordskifteretten kan fastsette grenser, er det ikke en uttømmende liste jf. ordlyden «*mellom anna*». Det betyr at jordskifteretten også kan fastsette grenser for andre typer eiendommer og rettigheter som ikke er nevnt i listen.

De sakene som involverer fastsettelse av grenser for grunneiendom etter bokstav a, og grenser for ulike typer bruksretter er de mest frekvente i jordskifteretten. Vanlige eksempler på bruksrettigheter som ofte behandles i disse sakstypene er vei, parkering, skog, beite, vannkilder, båtfeste og naust. (Bjerva et al, 2016)

Det fremgår av § 4-2 første ledd at jordskifteretten kan behandle fastsettelse av grenser for fast eiendom og rettigheter som en selvstendig sak. I henhold til loven må saken gjelde en eksisterende grense som fastsettes på nytt for at jordskifteretten kan ta stilling til spørsmålet. Imidlertid kan det også etableres en ny grense på bakgrunn av et rettslig grunnlag, for eksempel ved hevd eller lang tids bruk (Bjerva et al, 2016). Essensen er at jordskifteretten bare har hjemmel til å behandle saker hvor det er usikkerhet eller uklarhet knyttet til grensene. Hvis grensene er klare og ikke omtvistet, kan ikke jordskifteretten behandle saken.

På samme måte som ved saker om rettsutgreiing etter § 4-2 kan spørsmål om eiendomsrett som oppstår i forbindelse med grensefastsettelse, behandles som en underliggende tvist etter § 4-4 dersom det er nødvendig for å løse grensetvisten. Hvis det kun er en tvist angående eiendomsrett og grensene ikke er uklare eller omtvistet, så har ikke jordskifteretten myndighet til å behandle saken i henhold til § 4-2. Det må være mulig å behandle spørsmålet om grensefastsettelse som en separat sak, uavhengig av andre saker eller tvister.

En sentral del ved § 4-2 er at den refererer til § 6-29 som omhandler merking og koordinatfesting av grenser. Dette innebærer at jordskifterettens tekniske apparat har ansvaret for å merke, måle og koordinatfeste de fastsatte grensene. Etter arbeidet er gjort, rapporteres resultatene til matrikkelmyndighetene for å bli inkludert i matrikkelen i samsvar med § 6-30.

Dette skaper for det første forutsigbarhet og trygghet for partene. For det andre bidrar det til å forbedre kvaliteten til matrikkelen som er det nasjonale eiendomsregisteret.

3.6 Underliggende rettsforhold etter § 4-4

Etter jordskifteloven § 4-4 har jordskifteretten adgang til å ta stilling til tvistes spørsmål om underliggende rettsforhold:

Dersom det i sak om rettsutgreiing eller grensefastsetjing er tvist om grenser, eigedomsrett, bruksrett eller anna, skal jordskifteretten etter krav frå ein part, avgjere tvisten når det trengst for å avgjere saka

Underveis i behandlingen av saker etter §§ 4-1 og 4-2 kan det bli nødvendig å ta stilling til tvister om underliggende rettsforhold. Eksempel på dette er en tvist som omhandler en annen type rettsforhold enn det spesifikke kravet som er fremsatt i saken. Ved krav om grensefastsettelse etter § 4-2, kan det forekomme tilfeller hvor det er nødvendig å ta stilling til en tvist vedrørende eiendomsretten til visse områder som kan ha relevans for fastsettelsen av grensen. Paragraf 4-4 gir jordskifteretten kompetanse til å fatte beslutninger om tvister relatert til grenser, eiendomsrettigheter, bruksrettigheter og annet, enten det kreves av en part eller det er nødvendig for å avgjøre en rettsutgreiingssak eller en grensefastsettelsessak (Bjerva et. al, 2016).

Ordlyden i lovbestemmelsen taler for at det er to vilkår som begge må være oppfylt for at jordskifteretten kan ta stilling til det underliggende rettsforholdet. For det første må spørsmålet dreie seg om noe jordskifteretten har som sitt naturlige arbeidsområde. Det vil si at det faller innenfor arbeidsoppgaver de normalt behandler som eiendoms- og bruksrettsforhold.

For det andre må det underliggende spørsmålet være nødvendig å avklare. Hva som menes med «nødvendig» har vært gjenstand for omfattende rettspraksis. Jeg vil forsøke å redegjøre for de mest relevante avgjørelsene og innholdet av disse.

Rt. 2010 s. 607 jf. Rt. 2002 s. 310 etablerte et grunnlag om at dersom en avtale i seg selv er uklar, og den reelle tvisten gjelder mer enn ugyldigheten av en avtale, vil det også foreligge uklarhet om grensen. I en slik sak som egentlig gjelder grensefastsettelse etter § 4-2 vil jordskifteretten kunne behandle spørsmålet som et underliggende rettsforhold etter § 4-4.

I HR-2019-500-U vurderte Høyesteretts ankeutvalg jordskifterettens kompetanse i sak som også gjaldt grensefastsettelse etter § 4-2. Der uttalte ankeutvalget at *“det avgjørende for om jordskifteretten har kompetanse etter § 4-2, er at det foreligger et reelt behov for avklaring av hvor grensen går. I så fall faller ikke saken utenfor kompetansen selv om den også reiser spørsmål om eiendomsrett. Rene spørsmål om eiendomsrett faller derimot utenfor kompetansen»*. Ankeutvalget mente at det ikke var grunnlag for å mene at grensene i denne saken var uklare, og at det i realiteten var en ren tvist om eierforhold. Høyesteretts ankeutvalg avviste jordskifterettens og lagmannsrettens kjennelse grunnet manglende formell kompetanse.

Fersk rettspraksis har igjen drøftet spørsmålet om når jordskifteretten har kompetanse i forbindelse med krav om rettsutgreiing etter § 4-1. I HR-2023-2690 opprettholder Høyesteretts ankeutvalg kjennelsen til Lagmannsretten i LG-2022-137159 om vurdering av vilkåret om «*sambruk*». Saken gjaldt hvorvidt det forelå sambruk i forbindelse med bruken av en kai på kommunen sin eiendom. Lagmannsretten mente at det i realiteten var en eksklusiv bruksrett som utelukket sambruk, og dermed hadde ikke jordskifteretten kompetanse til å behandle saken som rettsutgreiing etter § 4-1 bokstav b. Jordskifteretten hadde i behandlingen av saken uttalt følgende: (LG-2002-137159, s. 5)

«For jordskifteretten fremstår det som klart at spørsmålet som rekvirenten vil ha avklart er om den finnes en rett til å etablere en eksklusiv rettighet (til kai) over annen manns eiendom (her: kommunen sin eiendom) eller ikke. Siden denne rettigheten er eksklusiv vil det ikke være noen annen rest-bruksrett for den tjenende eiendom på dette arealet»

«...Siden det egentlige og reelle spørsmålet i denne saken derfor er om rettigheten finnes eller ikke, vil avgjørelsen fra Rt-2010-607 over være relevant. I denne saken vil det blant annet være avtalerettslige vurderinger som må gjøres for å avgjøre om rettigheten er til eller ikke. Når dette er det egentlige spørsmålet, og ikke et underliggende spørsmål, som jordskifteretten kunne behandlet etter jordskifteloven § 4-4, vil saken falle utenfor jordskifterettens kompetanse». Lagmannsretten delte jordskifterettens sin vurdering om at jordskifteretten ikke kan ta stilling til eksistens av rettsgrunnlag når dette er det egentlige spørsmålet i saken.

Bjerva med flere poengterer at jordskifteretten er en spesialisert domstol som har en sentral rolle i å avgjøre spørsmål om fast eiendom. Adgangen til å avgjøre underliggende rettsforhold skal sees i lys av denne rollen. Hva som kan avgjøres som underliggende rettsforhold må derfor sees i sammenheng med de arbeidsoppgaver som ligger innenfor jordskifterettens normale kompetanseområde (Bjerva et al. 2016).

Jordskifteretten har i rettsfastsettende saker ikke kompetanse til å avgjøre hvem som er eier av en eiendom som underliggende rettsforhold etter § 4-4 dersom grensene er klare. Dette vil være en ren vurdering av eksistens av rettsgrunnlag og nærme seg tingrettens kompetanse. Ved behandling av rettsendrende saker etter kapittel 3 i jordskifteloven har jordskifteretten tilsvarende adgang til å behandle spørsmål om underliggende rettsforhold etter § 3-13. Her kan jordskifteretten ta stilling til hvem som er eier av et areal i jordskifteområdet selv om grensene er klare. Tilsvarende kan jordskifteretten ta stilling til eier av areal som skal bli del av en bruksordning for veg (Bjerva et al. 2016). For rettsendrende saker har jordskifteretten kompetanse etter § 3-13, mens i rettsfastsettende saker etter § 4-4 har ikke jordskiftedommeren kompetanse til å ta stilling til samme type spørsmål.

3.7 Parallell kompetanse

Reiten definerer parallell kompetanse som at samme krav kan reises to steder for ulike instanser (Reiten, 2019). Eksempelet han bruker er en grensetvist som kan løses ved krav om sak for jordskifteretten og ved stevning til tingretten. Det forekommer også andre situasjoner der partene har anledning til å velge om de ønsker å anlegge et krav for jordskifteretten eller for de alminnelige domstolene. Alle sakene jordskifteretten avgjør ved dom kan tingretten også behandle. Resultatet er at man i mange tilfeller har to ulike spor og rettsapparater som kan behandle det samme spørsmålet. Kompetansen til jordskifteretten har utviklet seg parallelt med tingretten. Drøftelser rundt parallell kompetanse har foregått siden starten av 2000-tallet med det såkalte Løkenutvalget. (NOU 2002:9)

Parallell kompetanse mellom jordskifterett og tingrett har ikke bare betydning for ressurser, effektivisering, budsjettkutt, ansettelsesstopp og lavere tilskudd til domstolene. Denne valgfriheten til å velge spor har også betydning for publikum gjennom prosessøkonomi og saksbehandlingstid. Reiten omtaler muligheten til å velge mellom instanser for «forumshopping». Hensikten med denne masteroppgaven er å se nærmere på hva som kan være negative og positive følger av dette for domstolsapparatet, dommerne som arbeider i domstolen og brukerne av domstolen.

Jeg velger å gjenta at oppgaven er avgrenset til å gjelde parallell kompetanse mellom tingrett og jordskifterett for de rettsendrende sakene etter kapittel 4. Parallell kompetanse ved skjønn eller spørsmål om vegrett er utenfor oppgavens omfang og tematikk.

For saker etter § 4-1 om rettsutgreiing er det parallell kompetanse i de tilfeller, det foreligger tvist. Tvisten kan løses både av jordskifteretten, som et underliggende rettsforhold etter § 4-4, eller av tingretten. Jordskifteretten har også muligheten til å pause behandlingen av saken, mens tingretten behandler tvistes spørsmålet dersom en part ønsker det. Mens jordskifteretten både kan fastsette andeler for sameier, eller omfanget av rettigheter knyttet til sambruk, kan tingretten kun ta stilling til selve tvisten. I enkelte tilfeller vil man kunne få avgjort flere spørsmål på en gang ved å benytte jordskiftesporet.

For saker etter § 4-2 har det vært parallell kompetanse mellom jordskifteretten og tingretten siden 1934. Tematikken var gjenstand for debatt i Løkenutvalget (NOU 2002:9). Deler av uttalelsene er gjengitt i utredningen til Reiten. (Reiten, 2019, s. 27-28)

«Når det gjelder grenseganssaker, som i 90% av tilfellene behandles av jordskifterettene, og rettsutgreiing, som utgjør 50 % av restansene i jordskifterettene, bør lovutvalget utrede mulighetene for å legge også disse oppgavene eller deler av dem eksklusivt til jordskifterettene. Som utvalget tidligere har vært inne på, vil det være helt upraktisk å legge de rettstvistene som oppstår under et jordskifte, til de alminnelige domstoler. Det vil kunne forsinke saksbehandlingen vesentlig om avgjørelsene måtte inngå i de alminnelige domstolers ordinære saksavviklingssystem»

Det er forskjellige krav til oppmåling når det gjelder behandling av grensefastsettelse i henholdsvis jordskifteretten og tingretten. Ifølge lov om eighedsregistrering, heretter kalt matrikkelloven, er det etter § 6 plikt til oppmåling ved klarlegging av grenser som skal føres i matrikkelen. De fleste handlinger som involverer eiendomsgrenser, krever at det gjennomføres en oppmålingsforretning. Jordskiftelova § 4-2 har inntatt en henvisning til § 6-26 om oppmåling og registrering av fastsatte grenser i tråd med matrikkelloven § 6. Derimot vil behandling av tvist om grensefastsettelse i tingretten ikke utløse plikt til oppmålingsforretning. Dette vil bli ytterligere redegjort for i kapittel 4 og 5.

Dette danner bakgrunnen for at utvalget stilte spørsmålet om ikke alle grensetvister bør behandles av jordskifteretten som førsteinstans. Imidlertid kom utvalget med følgende uttalelse: (Reiten, 2019, s. 28)

«utvalget har også vurdert om grensetvister burde behandles av jordskifteretten som førsteinstans. Utvalget mener imidlertid at heller ikke dette er noen tjenlig løsning. En bør ikke frata borgerne adgangen til å velge mellom jordskifteretten og de ordinære domstolene»

Selv om utvalget ikke anbefalte noen lovendringer, vil vi se i kapittel 4 at mange av de samme vurderingene ble gjenstand for ny diskusjon i arbeidet med utviklingen av en ny jordskiftelov

Kapittel 4 – Empiri og drøfting

4.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg presentere og drøfte det empiriske materialet. Jeg vil gjennomgå en delproblemstilling om gangen og knytte den opp mot innsamlet empiri. Empirien er basert på dybdeintervjuer med 9 personer som arbeider med temaet i domstolene enten som dommere, ledere eller prosessfullmektige i tillegg til dokumentstudier.

Intervjuobjektene, og deres rolle eller tilknytning til domstolene, går frem av figur 3 som er identisk med figur 2 i kapittel 2.

Oversikt over intervjuobjekter

<i>Nummer på intervjuobjekt</i>	<i>Rolle</i>	<i>Arbeidsplass</i>	<i>Antall år med arbeidserfaring fra samme rolle</i>	<i>Intervjuform</i>
1	Jordskifterettsleder	Jordskifteretten	14	Fysisk
2	Jordskifterettsleder	Jordskifteretten	12	Fysisk
3	Jordskiftedommer	Jordskifteretten	11	Fysisk
4	Jordskiftedommer	Jordskifteretten	27	Fysisk
5	Tingrettsdommerfullmektig	Tingretten	2	Fysisk
6	Sorenskriver	Tingretten	31	Fysisk
7	Prosessfullmektig	Partner, Advokat (H)	23	Telefon
8	Prosessfullmektig	Partner, Advokat (H)	22	E-post
9	Prosessfullmektig	Partner, Advokat	21	E-post

Figur 3: Oversikt over intervjuobjekter. Egen fremstilling

Figur 3 viser intervjuobjektene og deres rolle eller tilknytning til domstolene. Rekkefølgen er kronologisk etter hvilken rolle intervjuobjektet har. Som det går frem av figuren har intervjuobjektene med noen unntak betydelig erfaring. Videre i oppgaven blir intervjuobjektene omtalt som IO.

I tillegg gis det bokstav etter nummeret som representerer hvilken del av domstolen intervjuobjektet representerer.

Eksempelvis vil intervjuobjekt 2 som er jordskifterettsleder omtales som IO2-J. Intervjuobjekt 7 som er prosessfullmektig omtales som IO7-P. Hensikten med dette er å gjøre det tydelig for leseren hvem som uttaler seg, og hvilken rolle personen har.

4.2 Delproblemstilling 1

«Hva er omfanget av saker som jordskifteretten og tingretten behandler om rettsutgreiing og grensefastsettelse?»

Empiri

Jeg innhentet empiri til denne problemstillingen ved å gjennomføre intervjuer med intervjuobjekter, heretter kalt IO, som hadde direkte tilknytning til domstolen. Utvalget er ytterligere redegjort for i kapittel 2. Videre ble det innhentet empiri til denne problemstillingen gjennom dokumentstudiet hvor analyse av årsmeldinger og statistikk var særlig viktig.

For å kunne evaluere fremtidige behov er det viktig å ha god forståelse av dagens situasjon. Særlig dersom man skal mene noe om lovendringene som Reiten peker på i sin utredning (Reiten, 2019). Derfor ble intervju spørsmålene knyttet til denne problemstillingen utformet for å gi innsikt i nåværende situasjon. Jeg ønsket å undersøke hvor mange saker jordskifteretten og tingretten behandlet hvor det var parallell kompetanse. Hvilket omfang er det egentlig snakk om, er to ulike spor et reelt problem og er partene kjent med valgfriheten til å velge domstol? (Reiten, 2019) Jeg mener det er viktig å undersøke hvor skoen trykker før man eventuelt ser på alternativer og løsninger.

Intervju

Et av de første spørsmålene som ble stilt til intervjuobjektene var om deres erfaring og kunnskap knyttet til saker som omhandler grensefastsettelse eller rettsutgreiing. Formålet var å sikre at de hadde nødvendig erfaring med disse typer saker. Alle intervjuobjektene hadde omfattende erfaring med å behandle disse sakene med unntak av IO5-T og IO6-T som representerte tingretten.

IO5-T hadde kun erfaring med grensefastsettelse og eierspørsmål knyttet til areal i forbindelse med behandling av saker om gamle festeavtaler og odelssaker. IO6-T uttalte at *«tingretten har svært få saker om grensetvister som gjelder hvor grensen skal gå. Det har jeg nesten til gode å være borti. Derimot har vi en del saker gjelder rettigheter over andres grunn som veirett. Samlet sett er det ikke mange saker om eiendoms- og bruksrettsforhold pr år.»*

Intervjuobjektene fra jordskifteretten bekreftet at omtrent halvparten av sakene de behandlet var rettsfastsettende saker. IO1-J mente at cirka 60% av de sakene domstolen deres mottok var rettsfastsettende saker, hvorpå halvparten av disse igjen var rene tvistesaker. IO2-J, som også tilhørte en bynær jordskifterett, anslå at 2/3 av sakene var rettsfastsettende. IO4-J opplevde også at en betydelig mengde innkomne saker var rettsfastsettende, men at den mer rurale beliggenheten til domstolen medførte at det var omtrent like mange rettsfastsettende som rettsendrende saker. Her var kun et fåtall av sakene tvistesaker, og det ble uttalt at partene i hovedsak ønsket at en tredjepart kunne se på uklarheter.

De prosessfullmektige hadde lang erfaring med å behandle saker om denne tematikken. IO7-P mente at den hadde ført et tyvetalls saker i hver av de to domstolene om tematikken, men at det for tingretten som regel gjaldt spørsmål om tomtefeste. IO9-T mente at tilsvarende antall saker var mer enn 20, men mindre enn 50. IO8-T hadde derimot betydelig mer erfaring med å føre saker i tingretten enn jordskifteretten på dette rettsområdet. Det ble antatt at personen har ført minst 50 saker for tingretten om eiendom og bruksrettsforhold, grensefastsettelse eller grensetvister. Tilsvarende tall for jordskifteretten var et sted mellom 10-20 saker. Disse tre prosessfullmektige hadde i gjennomsnitt 22 års erfaring som advokat på dette saksfeltet.

For å undersøke omfanget av saker videre ble intervjuobjektene spurt om hvilken kjennskap de har til hvordan de to domstolene behandler saker om rettsutgreiing og grensefastsettelse. Jeg mener det var interessant å høre førstehåndserfaringer fra de som tilbringer mye tid i domstolene, samtidig som det kunne nøste litt opp i spørsmålet om omfang. De som representerte jordskifteretten, ble spurt om tingretten og motsatt. Hensikten med dette spørsmålet var å få en følelse av hvilken grad av samarbeid som eventuelt foregikk mellom domstolene.

Om jordskifteretten kunne IO5-T meddele at personen hadde god kjennskap til hva jordskifteretten gjør, men at det hovedsakelig var en konsekvens av at tingretten og jordskifteretten var samlokalisert på rettsstedet. IO6-T hadde noe kjennskap til hva jordskifteretten driver med, men hadde ikke inngående kjennskap til organisering eller arbeidsmåter.

Intervjuobjektene fra jordskifteretten er i stor grad av samme oppfatning, at man har begrenset kunnskap utover at man eventuelt er samlokalisert. IO3-J svarte «*lite eller ingen kjennskap*» på spørsmålet om hvordan tingretten behandler sakstypene hvor det er parallell kompetanse. IO4-J uttaler at «*mitt inntrykk er at tingretten har få saker om fast eiendoms rettsforhold. Så vidt jeg har hørt har de ikke saker om grensefastsettelse i det hele tatt*». Til tross for at IO1-J er jordskifterettsleder hadde personen «*begrenset kjennskap, og lite eller ingen samarbeid i dag*.» Begrenset kjennskap bekreftes av IO2-J, som sier at personen vet at tingretten jevnlig har saker som gjelder tvister om rettigheter, men mindre om grensegang.

Et spørsmål som ble stilt til alle intervjuobjektene var deres oppfatning av partenes kunnskap om muligheten til å velge domstol. IO5-T mente at partene som kommer til tingretten i liten grad er kjent med valgfriheten som eksisterer. Personen mente kunnskapen om domstolene var direkte knyttet opp mot hvor man er oppvokst. Er man oppvokst på landsbygda har man større kunnskap om hva jordskifteretten tilbyr. Derimot vil en hytteeier fra byen i større grad gå til tingretten. IO6-T mente at partene nok ikke er klar over valgfriheten. Det er opp til de som arbeider med det, prosessfullmektige, å opplyse om at det finnes to ulike spor for behandling av samme sak.

Intervjuobjektene fra jordskifteretten deler i stor grad denne oppfatningen. IO1-J uttaler at *«Jeg tror ikke partene er klar over det. Hvor man kommer fra har mye å si for kjennskapen til domstolene. I rurale områder, utenfor de store byene, tror jeg flere vet hva jordskifteretten er. I sentrum er det mange som ikke kjenner til virkemiddelapparatet.»* IO2-J gjentar det tingretten uttalte, nemlig at det er advokatbransjen eller kommunen som er de første til å informere partene om mulighetene de har. Det ble poengtert at advokatbransjen er godt kjent med tingretten, mens grunneiere som henvender seg til kommunen for å kreve oppmåling ofte blir sendt videre til jordskifteretten. Personen uttaler at *«jordskifterettene er nok ikke så godt kjent som de bør være»*. IO4-J gjør også et poeng ut av at det er advokatene som sitter med kunnskapen og ikke partene. Verktøykassen til jordskifterettene blir stadig mer kjent, men i bynære områder går saker for tingretten som jordskifteretten kanskje heller burde behandlet. Personen mener at jordskifteretten i større grad må henvise parter til tingretten, enn motsatt vei.

De prosessfullmektige deler alle oppfatningen om at partene er lite kjent med valgfriheten, og at det er personen de søker råd hos som i realiteten bringer saken inn på jordskifte- eller tingrettssporet. IO7-J tror få parter vet om valgfriheten og uttaler at *«partene blir like overrasket begge veier når de blir fortalt at de kan velge.»* På oppfølgingsspørsmål om advokatbransjens kjennskap til jordskifteretten sier personen videre at det finnes dyktige advokater som driver med landbruksjus, og som bruker tjenestene til jordskifteretten flittig. Men disse finner man i større grad i de mindre byene. Videre forklarer informanten at *«mange av de som slår seg på brystet i større byer på fast eiendom, plan- og bygningsrett og ekspropriasjon er nok ikke særlig gode på jordskifte. Og de kjenner nok enda mindre til jordskifteretten. Det hender jeg møter andre prosessfullmektige som er gode på fast eiendom, hvorpå jeg sier at her er det en mulighet for å gå jordskiftesporet. Da er det mange som blir helt overrasket. Men det skjer ikke hvis du går til en advokat på Fagernes.»*

IO8-P gjør et poeng ut av at partene ikke kommer til advokat med et ønske om å fremme en sak for en bestemt domstol. Derimot kommer de med en problemstilling som de søker råd om hvordan bør løses. Informanten uttaler at *«stort sett er ikke inngangen til saken slik at det er naturlig at partene gjør rede for sin kunnskap om dette»*. IO9-P svarer kort at prosessfullmektige som jobber i det segmentet er kjent med valgfriheten.

Reiten påpeker i sin rapport at tingretten ikke er pålagt å utføre oppmålingsoppgaver i henhold til matrikkelloven (Reiten 2019). Jeg mener derfor det er relevant å undersøke om dette oppfattes som en mangel som kan forklare antallet saker tingretten behandler, og om det anses som en fordel at jordskifteretten har tilgang på teknisk apparat. Intervjuobjektene fra tingretten hadde ingen klare meninger rundt denne problematikken. På oppfølgingsspørsmål om det er ønskelig å benytte jordskifterettens tekniske apparat uttaler IO6-T at det det veldig sjeldent har vært behov for den kompetansen. IO5-T vedgår at kartkompetansen til jordskifteretten ville vært nyttig å lene seg på i saker som er uvanlige for dem, for eksempel forståelse av boniteringskart for skog i saker om hogst på annen manns eiendom. Utover dette har ikke informantene tilhørende tingretten ytterligere kommentarer. IO2-J ser få ulemper ved å låne ut det tekniske apparatet til tingretten siden det uansett vil gjelde et lite antall saker. Dersom ingeniøren skal gjøre mer enn å vise kart, tolke grenser eller bidra med rekonstruksjon vil det derimot spise av kapasiteten til jordskifterettene.

Dommerne i jordskifteretten mener at det tekniske apparatet utgjør en betydelig fordel, og at tilsvarende manglende teknisk apparat i tingretten utgjør en mangel. Eksempelvis uttaler IO1-J at *«det tekniske apparatet gir god service til innbyggerne»*. Personen forklarer følgende: *«Hver gang vi tar en avgjørelse, går opp en grense, sender den til tinglysning og matrikulering, bidrar vi til å bygge infrastruktur. På sikt bidrar vi til å skape et godt kartgrunnlag som viser hvordan Norge er eid. Da er det enklere å drive planlegging, utvikling, ta beslutninger med mer. Å oppdatere, registrere og klarlegge eiendomsforhold er en viktig del av samfunnsoppdraget vårt.»*

IO2-J er enig i at måling, merking, rapportering og tinglysning er en åpenbar fordel. I tillegg peker personen på at i tvistebehandlingen er det ofte nyttig for partene å få hjelp til å tolke og rekonstruere dokumenter. I tillegg er ingeniøren til god hjelp når man skal forstå grensene i terrenget. IO3-J peker på at mangel på oppmålingsplikt hos tingrettene kan bidra til merarbeid for både jordskifterett og kommune. Personen trekker frem at tingretten kun avsier dom, hvorpå partene må følge dette opp ved å kreve oppmålingsforretning. Da er det også anledning for at feil kan oppstå.

IO4-J skisserer et eksempel som personen mener viser problematikken med mangel på oppmålingsplikt: *«Slik det er i dag vil man kunne oppleve at saksøkte i tingretten frifinnes i en grensetvist hvorpå de skal måle det inn etterpå. Da vil det nok bli en ny tvist.»*

De prosessfullmektige er delt i oppfatningen om hvorvidt det tekniske apparatet utgjør en fordel sammenlignet med behandling av sak i tingretten. IO7-P mener på den ene siden at det tekniske apparatet i nesten alle tilfeller bidrar til å løse saken. Ingeniøren kan vise for partene de faktiske forholdene i terrenget og illustrere hva forslag til løsninger innebærer. Det bidrar ofte til forlik i situasjoner hvor det er tvist. Personen eksemplifiserer at en tingrettsdommer som kanskje er god på strafferett og varemerke, kun blir gående rundt på befarings uten å bidra. IO9-P uttaler at *«Oppmålingsingeniøren med utstyr er helt sentral. Det gir en fagkompetanse som denne typen saker absolutt trenger.»* På spørsmålet om mangel på tilsvarende kompetanse er ulempe for tingretten sier personen *«helt klart!»*.

Denne oppfatningen deler ikke IO8-P. Personen forteller at det tekniske apparatet i jordskifteretten gir nyttig fagkompetanse til domstolen og partene, men at det ikke oppleves som en klar ulempe at dette apparatet ikke er tilgjengelig i tingretten. Personen mener det kunne vært nyttig i enkelte saker, men at det ikke har vært særskilt problematisk i de sakene personen har ført i tingretten.

Dokumentstudiet

Under dokumentstudiet ble det gjort flere interessante funn som kan si noe om problemstillingen som omhandler omfanget av saker. Gjennom henvendelse til Domstoladministrasjonen fikk jeg tilsendt statistikk på konkrete forhold jeg var interessert i (Holm. F.E, personlig kommunikasjon, 17.03.23). Disse forespørselene og svarene vil jeg beskrive nærmere.

Jordskiftelagdommer Magne Reiten inkluderte lignende statistikk i sin utredning fra 2019 (Reiten, 2019). I denne oppgaven har jeg ønsket å benytte oppdaterte tall. Det er en anerkjent realitet at årene 2020 og 2021 var unntaksår grunnet pandemi, og jeg antar at dette også påvirket domstolene. I tillegg medførte ny domstolstruktur at flere av jordskifterettene ble slått sammen.

Summen av disse tingene gjør at jeg prioriterer å sammenligne statistikk fra 2022 med 2019. Der tall unnviker i særlig grad blir begge statistikkene nevnt. Statistikk som gjelder andre sakstyper enn de rettsfastsettende sakene er utenfor oppgavens omfang, og blir ikke kommentert med mindre det er relevant for oppgaven.

Statistikk for jordskifterettene og tingrettene blir presentert hver for seg.

Jordskifterettene

Jordskifteretten mottok 1156 saker i 2022. 62 % av disse var rettsfastsettende saker, 32 % rettsendrende, 6 % skjønn og 0,5% gjaldt gjenåpning. Flere av saken som kommer inn blir registrert på flere krav avhengig av hva rekvirenten fyller ut i kravskjemaet. Totalt mottar jordskifteretten rundt 1100-1300 saker pr år (DA, 2022).

I 2022 var det 282 saker som ble krevd med henvisning til § 4-1 om rettsutgreiing. For saker med henvisning til § 4-2 om grensefastsettelse var tallet 536. De tre jordskifterettene som mottok flest krav med disse sakstypene var Agder jordskifterett, Oslo og Østre viken jordskifterett og Hordaland jordskifterett (Holm, F.E, personlig kommunikasjon, 17.03.23.)

Rettsfastsettende saker – antall avgjorte saker

<u>Jordskifterett</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>
Agder	88	90	104
<i>Finnmark</i>	22	31	20
<i>Haugalandet og Sunnhordaland</i>	34	29	39
<i>Helgeland</i>	20	13	24
<i>Hordaland</i>	35	43	60
<i>Lofoten og Vesterålen</i>	22	24	21
<i>Møre og Romsdal</i>	54	40	52
<i>Nord-Troms</i>	35	50	51
<i>Ofoten og Sør-Troms</i>	21	25	15
Oslo og Østre Viken	68	82	111
<i>Salten</i>	13	21	37
<i>Sogn og Fjordane</i>	49	49	51
<i>Sør-Rogaland</i>	18	25	29
<i>Telemark</i>	51	51	51
Trøndelag	65	64	62
<i>Vestfold</i>	33	19	39
<i>Vestre Innlandet</i>	53	42	49
<i>Vestre Viken</i>	54	49	59
<i>Østre Innlandet</i>	21	35	26
Totalt	756	782	890

Figur 4: Antall rettsfastsettende saker de ulike jordskifterettene avgjorde i 2022. Egen fremstilling. Kilde: DA 2022. Årsstatistikk for jordskifterettene

Figur 4 viser en oversikt over hvilke jordskifteretter som avgjorde flest rettsfastsettende saker i 2022. Mens Agder, Oslo og Østre Viken samt Hordaland mottok flest rettsfastsettende saker, var det Agder, Oslo og Østre Viken og Trøndelag som avgjorde flest rettsfastsettende saker.

Det er kjent at tingretten har parallell kompetanse i de sakene jordskifteretten avgjør ved dom. Det er derimot vanskelig å hente ut statistikk som viser hvor mange saker jordskifteretten avgjør ved denne avgjørelsesformen. Det forekommer tilfeller hvor det er avsagt flere dommer i en og samme sak. Antall unike saker med hovedavgjørelse dom er i underkant av 900 stykker. I gjennomsnitt tok saksbehandlingen av en rettsfastsettende sak 15,4 måneder i 2022. Tilsvarende tall for de rettsendrende sakene viser 18,9 måneder (DA, 2022).

Tingrettene

Tallgrunnlaget er hentet fra saksbehandlingssystemet LOVISA. For tingrettene er «*kravet gjelder*» feltet et fritekstfelt som det ikke er krav til at fylles ut. Det gjør at verdiene er ubrukbare til statistikkformål. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert om hvor mange saker tingretten behandler om grensefastsettelse eller rettsutgreiing (Holm, F.E, personlig kommunikasjon, 17.03.23).

Tingrettene behandler omtrent 13.000-14.000 saker pr år. Søk på disse sakene med ulike kombinasjoner gav følgende resultat:

Tvistesak + grense = 35 treff etter 2004

Tvistesak + grensegang = 0 treff etter 2004

Tvistesak + fast eiendoms rettsforhold = 0 treff etter 2004

Tvistesak + fast eiendom = svært mange treff frem ti 2007. Etter 2015 er det cirka 10 saker.

Tvistesak + rettsutgreiing = 0 treff etter 2004.

Manglende statistikk fra tingrettene var også noe jeg etterspurte under intervjuene. IO1-J og IO2-J pekte på rapporten «*økt samhandling eller sammenslåing mellom tingrett og jordskifterett muligheter og utfordringer*» fra 2019. Arbeidsgruppen som stod bak denne rapporten, forsøkte i perioden 2016-2019 å finne tilsvarende statistikk (DA, 2019). På side 4 i rapporten står det følgende: «*Av saksstatistikken for tingrettene ser man at saker som omhandler skjønn og fast eiendom i snitt utgjør 1,1% av den sivile saksporteføljen og 1,5 promille av den totale saksmengden hos tingrettene. Jordskifterettene behandler i gjennomsnitt ca 1300 saker pr. år*»

IO1-J uttalte under intervjuet at statistikken over antall saker tingretten behandler hvor det er tvist i saker om fast eiendom ikke nødvendigvis er dekkende for min tematikk. Disse tvistesakene inkluderer saker etter avhendingsloven hvor det ikke er parallell kompetanse. Eksempelvis tvist rundt håndverkertjenester eller uenigheter ved kjøp og salg av eiendom. Informanten gav uttrykk for at det er svært utfordrende å hente ut statistikk om tingretten fra Lovisa, og mente at dette i stor grad måtte gjøres manuelt.

Drøfting

Den første problemstillingen som drøftes er omfanget av saker som jordskifteretten og tingretten behandler om rettsutgreiing og grensefastsettelse. Hensikten har vært å se på situasjonen i dag, for å senere kunne si noe om mulige endringer.

Basert på empirien fra intervjuene og dokumentstudiet, ser det ut til at det er lite antall saker som tingretten behandler relatert til rettsutgreiing og særlig grensefastsettelse. Empirien antyder at antall saker knyttet til grensefastsettelse som behandles i tingrettene, kan være mindre enn ti i året.

Det er verdt å merke seg at intervjuobjekt 5 og 6, som på ulike måter er tilknyttet de alminnelige domstolene, ikke har erfaring med at saker om fastsettelse av grenser blir behandlet i tingretten. Samtidig utgjør saker om grensefastsettelse og rettsutgreiing en betydelig andel av jordskifterettens totale saksmengde. Det tyder på at jordskiftedommeren i større grad håndterer disse spørsmålene i det daglige arbeidet. Basert på empirien kan det være variasjoner blant jordskifterettene i hvor mange rettsfastsettende saker de faktisk behandler, avhengig av om jordskifteretten er lokalisert i et urbant eller ruralt område.

Statistikk om domstolene stadfester at de rettsfastsettende sakene utgjør en stor andel av sakene som behandles av jordskifteretten. Dette er en populær sakstype som er etterspurt av publikum. Det er åpenbart at spørsmål grenser, eiendom og bruksrettsforhold er spørsmål partene har et reelt behov for å få løst.

Ifølge ansatte i jordskifteretten og prosessfullmektige er det tekniske apparatet til stor fordel i behandlingen av saker. Det er også interessant hvordan IO1-J og IO2-J omtaler jordskifterettens oppmålingsplikt som en viktig samfunnsoppgave, utover å være til hjelp for partene i enkeltsaker. At tingretten ikke anser mangel på teknisk apparat som en ulempe kan ha sammenheng med at de uansett behandler få saker hvor denne kompetansen er nødvendig. Jordskiftedommerne var tydelige i sin oppfatning om at fraværet av oppmålingsplikt bør anses som en stor ulempe ved behandling av saker for tingretten.

Verken tingretten eller jordskifteretten har spesielt god kjennskap til hvordan den andre domstolen håndterer saker om grensefastsettelse og rettsutgreiing. Det synes å være lite samarbeid og faglig utveksling mellom de to domstolene, selv der de er samlokalisert. Kunnskapen domstolene har om hverandre virker å være begrenset til den informasjonsutvekslingen man har gjennom uformelle samtaler ved lunsjbordet eller kaffemaskinen.

Samtlige intervjuobjekter peker på at partenes kunnskap om valgfriheten til å velge domstol er begrenset. Intervjuobjektene virker enige om at valg av domstolspor avhenger av hvem partene først søker råd hos, og kunnskapen til den prosessfullmektige.

4.3 Delproblemstilling 2

Hvilken kompetanse bør jordskifteretten ha for å kunne løse de rettsfastsettende sakene best mulig?

Empiri

Som tidligere nevnt er hovedfokuset i denne oppgaven på jordskifteretten, noe denne delproblemstillingen understreker i sin ordlyd. Denne delproblemstillingen har til hensikt å undersøke to momenter.

For det første ser den nærmere på hvorvidt jordskifteretten har de nødvendige verktøyene som trengs for å løse spørsmål om rettsutgreiing og grensefastsettelse på best mulig måte.

For det andre undersøker den hvordan man kan kompensere for det som mangler i dagens verktøykasse. Reitens forslag om utvidelse av jordskifterettens kompetanse knyttet til rettsutgreiing kan være en måte å kompensere for en slik mangel. Partene blir fremlagt dette forslaget i sin helhet. Derfor inkludere problemstillingen forslaget til lovendringer knyttet til jordskifteloven § 4-1.

Jeg velger å gjenta forslaget her i sin helhet (Reiten, 2019, s.34):

«Jeg foreslår at bestemmelsen om rettsutgreiing utvides til å omfatte alle områder hvor det er uklart hvem som er eier og bruksrettshaver. Jeg understreker at slike tvister ikke skal være en eksklusiv arbeidsoppgave for jordskifterettene, men at det får være opp til partene om de ønsker å kreve sak for jordskifterett eller kreve tvist avgjort av tingrett, slik dagens system er.»

Forslaget innebærer endring av jskl. § 4-1 som utvides med bokstav f. Lovbestemmelsen blir som følger:

§ 4-1. Rettsutgreiing

Jordskifteretten kan fastsetje innhaldet i rettar og eigedomstilhøve som eiga sak...

f) i andre område der rettar og eigedomstilhøve ellers er uklare.

Empiri fra intervju og dokumentstudiet danner grunnlag for å besvare denne problemstillingen.

Intervju

Intervjuobjektene fikk spørsmål om hvordan de opplever jordskifteretten sin kompetanse til å avgjøre tvister om eiendoms og bruksrettsforhold. Selv om svarene varierer noe, virker det å være en felles enighet om man i de fleste tilfeller har de nødvendige verktøy. IO4-J mener at man ved grensefastsettelse etter § 4-2 har en stor nok verktøykasse, men at det stiller seg annerledes i saker om rettsutgreiing etter § 4-1. Informanten uttaler at *«verktøykassen er litt liten ved rettsutgreiing når det er spørsmål om det er A eller B som er eier av et areal. Der er det en mangel som kan medføre prosess rundt formell kompetanse.»*

IO2-J understreker noe av det samme. Personen mener at det ligger to dilemmaer i spørsmålet. For det første kan man etter jskl. § 3-13 ta stilling til hvem som eier en eiendom, men det kan en ikke gjøre i en rettsutgreiing eller grensefastsettelsessak med mindre det er nødvendig for å avgjøre tvisten. Informanten mener *«dette er et kunstig skille som skaper litt fuss for partene»*. Det gjøres også et poeng ut av at man i jordskifteretten har mange selvprosederende parter, og at skillet mellom uklare og klare grenser er vanskelig å forstå for disse.

For det andre har man et dilemma om sambruk etter § 4-1 som er et vilkår for å holde rettsutgreiing. Er det ikke sameie så er det sambruk. Derimot er det usikkert hva som egentlig kan anses som sambruk. IO2-J eksemplifiserer med et tenkt scenario hvor A er grunneier og B er rettighetshaver med veirett til en vei kun B bruker. Er det i dette tilfellet sambruk? IO2-J mener at kravet om sambruk bør tas bort. Personen uttaler at *«er det en rettighet bør jordskifteretten kunne ta stilling til innholdet i den rettigheten uavhengig av om det er sambruk eller ikke. Hvorfor kan man det hvis man er to som bruker veien, men eventuelt ikke hvis man er én.»*

Spørsmålet om kompetansen til å tolke innholdet i avtaler er noe flere informanter fra jordskifteretten er opptatt av. Flere gjør et poeng av at alle oppgaver i jordskifterettene i realiteten er tolkning av avtaler, og at det meste av rettigheter jo er stiftet gjennom avtale eller erklæring. IO1-J mener at det rart at enkelte problematiserer jordskiftedommerens kompetanse rundt avtaletolkning. Personen uttaler at *«alle transaksjoner som kjøp og salg av eiendom, målebrev, kartforretninger og jordskifter er i prinsippet å tolke tekst»*.

IO6 uttaler konsekvent at «*hvis vi ikke skal kunne ta stillinger til ymse erklæringer eller avtaler, så kan vi bare legge ned virksomheten*».

I vurderingen av kompetansen til jordskifteretten har de prosessfullmektige ulike syn. Flere trekker frem at jordskifteretten har en spisskompetanse som er nyttig hvis man ønsker praktiske løsninger eller, få ordnet flere problemer på en gang. IO7-P er tydelig på at personen ville valgt jordskifteretten dersom en part søkte råd om sak som gjaldt grensetvister eller rettigheter på områder med sambruk. IO9-P gjør et poeng ut av at jordskifteretten har bedre kompetanse på å tolke stiftelsesdokumenter, lete frem grensemerker, måle grensene i terreng og føre i matrikkelen.

Som oppfølgingsspørsmål blir de prosessfullmektige spurt om hva som er avgjørende for om de velger jordskifte eller tingretten. Dette mener jeg vil kunne bidra til å belyse hvilke mangler som eventuelt eksisterer. Tematikken rundt avtaletolkning blir igjen nevnt. Flere er tydelige på at de ville valgt tingretten hvis saken gjelder rent juridiske vurderinger og «*finjuss*». IO7-P trekker frem med saker hvor innholdet er det sentrale spørsmålet som et eksempel, fremfor hvordan noe ser ut. Dette er typiske saker med ren avtale eller hevdsvurderinger. IO9-P mener også at problemets karakter er avgjørende for valg av domstol. På den ene siden vil det være aktuelt å velge tingretten dersom den underliggende årsaken til tvisten eller uenigheten er innholdet i avtale eller uenighet om rettslige prinsipper. På den annen siden vil jordskifteretten være aktuell domstol dersom den underliggende årsaken skyldes uklare kart, forståelsen av gamle dokumenter eller tilsvarende bevisfakta.

Flere trekker frem «*one stop shopping*» som en fordel med jordskifteretten. Nemlig at de kan løse flere spørsmål på en gang. Det oppleves av alle som en fordel at man kan få avgjort et rettighetsspørsmål, som veirett, samtidig som det blir opprettet veilag, utarbeidet vedtekter osv. Andre momenter som ligger bak valget om jordskiftespoet dreier seg om spisskompetansen på kart, matrikkel, tolke stiftelsesdokumenter, lete frem grensemerker i marka og forstå bevis i terrenget. Jordskifterettens fokus på praktiske og hensiktsmessige løsninger, som fungerer i det daglige, blir også trukket frem.

Jeg velger å inkludere andre betraktninger som de prosessfullmektige trekker frem om valg av domstol, selv om de ikke direkte er knyttet til spørsmålet om kompetansen til jordskifteretten. Jeg mener dette er av generell interesse for de som leser denne oppgaven. Flere peker på at tingrettsporet i noen tilfeller er en ulempe siden det medfører behandling i Forliksrådet. Dette mener flere er helt bortkastet i saker om grensefastsettelse. I slike tilfeller vil man gjerne unngå forliksrådet. Det vil da være en åpenbar fordel å gå til jordskifteretten. Ifølge informantene er jordskifteretten også generelt forsiktige med å pålegge saksomkostningsansvar, selv i saker hvor det er uenighet mellom partene.

Intervjuobjektene fra jordskifteretten og de prosessfullmektige ble fremlagt forslaget til Reiten om å utvide muligheten for å fastsette eiendomsforhold. Det innebærer at det er tilstrekkelig at det er uklart hvem som er eier, for at jordskifteretten skal kunne behandle saken som rettsutgreiing etter § 4-1. I forslaget anbefales det at man beholder dagens ordning med behandling i begge domstoler for denne type saker, og eksklusivitet er utelukket. Derfor har heller ikke informantene tatt stilling til aspektet om eksklusivitet for en av domstolene.

Alle intervjuobjektene fra jordskifteretten er enige i at forslaget er positivt og gunstig. Det pekes på at det er en liten, men praktisk utvidelse, som åpner for at man kan komme til jordskifteretten med uklare rettigheter og ta spørsmål om eiendomsforhold samtidig. Selv om det sannsynligvis ikke vil medføre mange flere saker, vil det være positivt å slippe å føre prosess på hvorvidt man har kompetansen eller ikke. Flere nevner at de vil spares for arbeid dersom de til stadighet slipper å dra opp skillelinjene om hva som er det reelle innholdet i tvisten, hvorvidt den er knyttet til grensen, eller handler om hvem som er eier av arealet.

De prosessfullmektige stiller seg også positive til utvidelsen av § 4-1. IO7-P uttaler at «*det hadde vært en fordel. Jeg må innrømme at jeg noen ganger tenker at her hadde det vært fint og hatt saken i jordskifteretten. Men så ser man at det ikke går fordi det ikke er en uklarhet om hvor grensene går.*». Enkelte peker på at i enkelte tilfeller nesten må konstruere saken for at den skal kunne gå for jordskifteretten. Det taler for at det er et reelt ønske fra advokatenes og brukernes side om å utvide kompetansen.

Dokumentstudiet

Som tidligere nevnt har spørsmålet om å utvide adgangen for å fastsette eiendomsforhold vært diskutert i Løkenutvalget fra 2002 (NOU 2002:9). Empirien fra dokumentstudiet viser at denne spørsmålet ble vurdert på nytt i forarbeidene til ny jordskiftelov (Prop. 101 L. 2012-2013). Flere av høringsinstansene gav uttrykk for at det fortsatt eksisterte et behov for å utvide jordskifterettens kompetanse til å holde rettsutgreiing når det er uklare eiendomsforhold.

Om forslagene til ny lovtekst for rettsutgreiing etter § 4-1 var det flere som ønsket en egen hjemmel for å avgjøre tvist om eiendomsrett som egen sak når grensene er klare.

Jordskifterettene i Eidsivating uttaler (Prop 101 L, 2012-2013, s 200) at de får «*ein del tvilsamme grensesaker, der sjølve problemet er tvist om eignedomsretten. Dette gjeld oftast ein heil, mindre eignedom, eller ein avgrensa del (teig) av ein eignedom. For å unngå slike meir eller mindre fiktive grensetvistar, og å kunne ta alle saker, ville det vere betre å ha ein generell heimel til å ta slike tvistar. Eit alternativ kan vere å ta det inn som ein ny paragraf, som ny sakstype. (Min understreking)*

Men vi synest det høver betre under rettsutgreiing, og vil foreslå å ta det inn som eit nytt punkt f), med slik tekst: f) i område der eignedomsretten til areal er uklar. Vi meiner det er unødvendig å spesifisere kva slags areal/eignedom det gjeld, eller å ha noko avgrensing av storleik el. liknande. Uttrykket kan vere generelt, sjølv om det då også omfattar areal som det kan vere tvist om ved ein grensetvist. Dersom ein ønskjer ei klar avgrensing av heimelen, kan ein ev. setje som vilkår at areala manglar eigarinformasjon i matrikkelen eller at det er uklart om eigarinformasjonen i matrikkelen er rett. Vi har fagleg kompetanse til å utføre dette. Dette gjer vi i grensesaker og jordskiftesaker når dette er nødvendig.»

Jordskifterettene i Agder mener også det er grunnlag for å innføre en egen hjemmel for jordskifteretten til å behandle uklare eiendomsforhold. De trekker frem at man løser spørsmålet om eieren av et areal som underliggende rettsforhold i jordskiftesaker.

Jordskifterettene mener det ikke er tvil om at de har tilstrekkelig kompetanse til å behandle tematikken som egen sak. De uttaler at å *«avgjere hvem som er eier av et areal er noe jordskifterettene i lang tid har måttet ta stilling til der dette spørsmålet har oppstått i forbindelse med behandlingen av en jordskiftesak. Det er lite hensiktsmessig at parter nærmest må konstruere grensesak når hovedspørsmålet er hvem som er eier til et bestemt areal.»* (Prop 101 L, 2012-2013, s 201).

Jordskifterettene i Hålogaland er enige i et slikt lovforslag og uttaler følgende:

«Det bør tas inn en ny bestemmelse om at jordskifteretten kan klarlegge hvem som er eier i et område der eiendomsretten til et areal er uklar. Det kan være at matrikkelen identifiserer arealet og grensene er klare, slik at grensesak ikke er egnet. I dag kan vi kun avgjøre dette som ledd i en jordskiftesak og ikke som egen sak.» (Prop 101 L, 2012-2013, s 201).

Departementet vurderte høringsforslagene fra jordskifterettene, og poengterte at den som ønsket å avklare spørsmål om eierforhold til et areal har mulighet til å reise sak for tingretten.

I drøftelsen av det konkrete lovforslaget, bokstav f i § 4-1, uttalte de følgende:

«Departementet ser at jordskifterettene frå tid til annan etter at eit krav om sak har kome inn må vurdere om dette er ei sak om eigedomsretten til areal, eller om det er ei sak om grensefastsetjing. Departementet forstår at grunneigarar, eller at dei som påstår å vere grunneigarar, kan synest at dette skiljet kan verke noko underleg. Det same gjer jordskifterettane i Agder jordskiftedømme. Departementet meiner likevel det er gode grunner for dette skiljet.» (Prop 101 L, 2012-2013, s 204).

Videre skriver departementet at når det gjelder utforming av fast eiendom har jordskifterettene *«eit klart fortrinn når det gjeld kompetanse samanlikna med tingretten»*. Derimot mener de at når spørsmålene gjelder eiersituasjon *«har ikkje jordskifteretten noko tilsvarande fortrinn samanlikna med tingretten»*. Departementet mener at problemstillinger knyttet til hvem som er eier av areal, involverer juridiske spørsmål som i mindre grad berører jordskifterettens spesialkompetanse som er utforming av fast eiendom.

De viser til at arv, skifte, slektskap og andre avtalerettslige forhold avgjør eierskapet. Denne type tvister hører hjemme i tingretten når saken ikke gjelder fast eiendom.

Departementet mener at

«jordskifteretten ikkje har opparbeidd ein så sterk kompetanse på dette området at det aleine er tilstrekkeleg grunn til å opne for parallell kompetanse mellom dei to domstolane. (min understreking) (Prop 101 L, 2012-2013, s 205).

Departementets oppfatning er at behovet ikke er så stort som jordskifterettene gir uttrykk for, og at saker hvor dette er tema uansett kan behandles av tingretten. De mener at dersom kravet om tvist skal fjernes må det være særskilte vurderinger. De uttaler at *«kvifor skal det vere ein slik særregel for ein bestemt type av formuesgode? Ei slik vurdering var ikkje med i høyringa. Departementet meiner at det ikkje er rett å utvide kompetansen til jordskifteretten til generelt å kunne avgjere saker om eigedomsrett òg i dei tilfella grensene er klare»* (min understreking) (Prop 101 L, 2012-2013, s 205).

Drøfting

Empiri fra intervjuene viser at dagens verktøykasse på mange måter er tilfredsstillende, men at det i enkelte situasjoner ville være ønskelig med ytterligere spesialverktøy.

Jordskiftedommerne er tydelige på at de besitter god nok kompetanse om avtaletolkning til at de også bør få anledning til å gjøre dette i situasjoner hvor det ikke er uklart hvor grensene går. Disse vurderingene gjør man allerede i jordskiftesaker i kapittel 3 hvor dette håndteres som et underliggende rettsforhold etter § 3-13. Ingen av representantene fra jordskifteretten kunne se noen ulemper ved at de får utvidet muligheten til å fastsette hvem som er eier av et areal.

Forslaget til ny bokstav f i § 4-1 blir også tatt godt imot av de prosessfullmektige. Det nevnes situasjoner hvor partene ønsker å gå jordskiftesporet, hvorpå saken må «konstrueres» for å få innpass. Dette taler for et det finnes et reelt behov. Begrepet med å «konstruere» går også igjen i høringsuttalelsene fra jordskifterettene i arbeidet med ny jordskiftelov.

Gjennomgangen av uttalelsene til de ulike jordskifterettene peker på at økt kompetanse har vært et ønske fra jordskifteretten sin side siden 2013. At Løkenutvalget behandlet spørsmålet i 2002 kan antyde at behovet har vært der i lang tid (NOU 2002:9). Forslagene som jordskifterettene la frem i proposisjonen er i stor grad den samme som lovforslaget Reiten la frem i sin utredning, og som intervjuobjektene kommenterte. Innholdet er det samme, selv om ordlyden er noe ulikt. Det er tydelige tegn på at jordskifterettene ønsker denne muligheten, og jordskifterettene og de prosessfullmektige ser et behov som departementet ikke mener eksisterer.

I begrunnelsen fra departementet fra 2013 mener man at jordskifterettene ikke har god nok kompetanse til å gjøre rene juridiske vurderinger om avtaletolkning (Prop 101 L, 2012-2013, s 205). Dommerne påpeker at dette er spørsmål de tar stilling til i nesten alle saker og særlig etter § 3-13 i samband med jordskiftesak hvor de har akkurat denne kompetansen. Det er ikke unaturlig å tenke seg at de som er nærmest tematikken i det daglige arbeid også har best kunnskap om situasjonen. En annen side ved begrunnelsen om å unnlate å utvide kompetansen er at dette uansett er en sak tingretten behandler i den grad partene har behov for å løse slike spørsmål. Empiri viser at nettopp dårlig tallgrunnlag på hvor mange saker tingretten behandler om disse spørsmålene, er vanskelig å uthente. Det kan stilles spørsmål ved om departementets beslutningsgrunnlag ettersom argumentet vanskelig kan avkrefte eller bekrefte.

4.3 Delproblemstilling 3

Hva kan være fordeler og ulemper ved at en av domstolene gis eksklusiv kompetanse der det i dag er parallell kompetanse?

Empiri

De foregående problemstillingene så på dagens situasjon knyttet til omfang, og eksisterende kompetanse samt eventuelle behov. Problemstillingen vurderte forslaget til Reiten om å utvide adgangen til å behandle saker om eiendomsforhold.

Det andre forslaget til Reiten er at grensefastsettelse skal legges eksklusivt til jordskifteretten (Reiten, 2019, s. 29). I denne problemstillingen er hensikten å se på hva som er mulige konsekvenser dersom dette gjennomføres. Siden ordlyden bruker eksklusivitet knyttet til parallell kompetanse blir det også sett på generelle fordeler og ulemper ved at en av domstolene eventuelt blir gitt eksklusiv kompetanse.

Jeg ønsker å minne om tematikken for oppgaven. Hensikten er å undersøke behovet og mulighetene for å tilføre jordskifteretten endrede arbeidsoppgaver. I realiteten betyr det tre ulike scenarioer. For det første kan dagens ordning videreføres. For det andre kan jordskifteretten få økt kompetanse. For det tredje kan en av domstolene i første instans få eksklusiv kompetanse der det i dag er parallell kompetanse. Alle disse tre scenarioene forsøker problemstillingen å si noe om.

Samtlige intervjuobjekter har tatt stilling til disse spørsmålene. Jeg vil understreke at jeg i utformingen av spørsmålene har forsøkt å være nøytral på hvilken domstol som er best egnet. Empiri knyttet til denne problemstillingen er hentet fra intervjuene. Hensikten er å belyse fordeler eller ulemper rundt de ulike alternativene om endret kompetanse, eksklusiv kompetanse, eller en videreføring av dagens ordning.

Intervju

Informantene fra jordskifteretten tok først stilling til forslaget om at fastsettelse av fysiske grenser bør legges eksklusivt til jordskifterettene. Noen pekte på at eksklusivitet ikke er viktig i seg selv, og at det i realiteten er situasjoner hvor det er hensiktsmessig at tingretten kan si noe om hvor grenser går. IO1-J peker på at resultatet av saker om grensefastsettelse i jordskifteretten innebærer kartfesting, matrikulering og tinglysing, og at de mest relevante sakene uansett havner hos dem. Kvaliteten til det produktet jordskifteretten leverer på dette saksfeltet er betraktelig bedre enn tingretten. Personen peker på at eksklusivitet kan skape nye gresedragninger og skiller som man ikke blir kvitt.

IO42-J mener at hvis man skal vurdere eksklusiv kompetanse til jordskifteretten på et felt så må det være på spørsmål om grenser. Personen bruker eksempel om sak hvor partene var i tingretten og fikk dom for grensene. I etterkant ble det krangel om hvordan de skulle forstå grensene i marka. Det endte med at de krevde sak for jordskifteretten for å forstå grensene. IO4-J uttaler at *«det vil være kostnadsbesparende å slippe å først gå til tingretten, og deretter en oppmålingsforretning som er alternativet»*.

Noen peker på at man må ta hensynet til storsamfunnets beste. Etter hvert som samfunnet, sakene og partene utvikler seg vil det være nødvendig å gjøre endringer i rammebetingelsene for at man til enhver tid har kompetansen som trengs for å løse sakene som er inne til behandling for fagfeltet. Befolkningen bør i minst mulig grad måtte gå rundt og få hjelp ulike steder. Dette er dyrt både for partene og storsamfunnet. Det gjøres også et poeng ut av at mangel på matrikkelføring gjør at neste eier av eiendommen vil kunne ha samme problem senere. IO4-J peker på at når man først har valgt å opprette en spesialdomstol som har dette som spesialkompetanse bør man av hensyn til publikum også sørge for at sakene kommer dit.

På oppfølgingsspørsmål om jordskifteretten har ressurser til å håndtere eventuelle flere saker fordi man får eksklusivitet, er alle tydelige på at dette er uproblematisk. Det vil gjelde et lite antall saker, og det anses ikke som noe stort problem. Likeså trekkes det frem at på enkelte rettssteder med en eller to jordskiftedommere, vil en liten økning i antall saker gi større utslag. Samtlige av intervjuobjektene fra jordskifteretten mener at det tekniske apparatet tilhørende rettsstedet de representerer også har kapasitet til å behandle flere saker. IO1-J uttaler at *«slik saksinngangen og bemanningen er skal det gå fint. Øker volumet betraktelig må vi skalere opp med antall ansatte. Basert på den kunnskapen jeg har så er det ikke snakk om mange flere saker. Vi kan håndtere det som måtte komme dersom det er snakk om 10-15 saker slik jeg antyder»*. Samtlige dommere ble spurt om saksbehandlingstiden knyttet til saker om grensefastsettelse. Alle mener at disse sakene normalt er så oversiktlige at det sjeldent er behov for rettsmøter som varer lenger enn én dag.

Når det gjelder mulige ulemper som følge av at jordskifteretten får eksklusiv kompetanse om grensefastsettelse har informantene fra jordskifteretten få tanker. Det gjentas at eksklusivitet i seg selv ikke er noe poeng, og at det ikke vil være et kjempeproblem dersom dagens ordning videreføres med to parallelle spor. I enkelte saker om grenser er det en fordel at tingretten også kan behandle. IO2-J bruker et eksempel om at A krever sak mot nabo B som både gjelder grense og høyde på et tre. Da gjelder naboloven som jordskifteretten ikke har kompetanse til å behandle. I så fall vil man måtte kreve to ulike saker, fremfor en sak hos tingretten. Problemet vil være større dersom tingretten får eksklusiv kompetanse. Da peker flere parter på at det vil bli flere tvister, og at grensefastsettelse skal være et lavterskeltilbud for de selvprosederende partene. På oppfølgingsspørsmål om hvorvidt objektiv kumulasjon kan være en utfordring har ikke informantene fra jordskifteretten noen tanker.

Informanten fra tingretten har ikke særlige innvendinger mot forslaget om at grensefastsettelse blir eksklusiv for jordskifteretten. Det hadde ikke vært særlig problematisk ettersom det uansett utgjør såpass få saker i året. Det blir påpekt at enkelte grensespørsmål kan være knyttet til svært gamle rettskilder, og at dette er en disiplin som er svært finjuridisk. Uten at informantene har kjennskap til hvordan jordskifteretten behandler dette, trekkes det frem at tingrettsdommere har dyp juridisk innsikt. Det gjøres et poeng ut av at den praktiske løsningen ikke alltid er den riktige juridisk sett.

De prosessfullmektige har ulike meninger om dette forslaget. Enkelte mener at det er et fornuftig, og godt forslag. IO9-P er tydelig på at dersom en av domstolene skal ha eksklusivitet, bør det være jordskifteretten. Blant annet trekker personen frem at tingrettsdommerne ikke har teknisk apparat som kan bidra i felt. Denne informanten har erfaring med at flere tingrettsdommere har lite kunnskap om nøyaktigheten til matrikkelen, og noen tror at grensene i kartet er rettsgyldige. Dette skaper et vanskelig utgangspunkt for å løse en grensetvist. Flere påpeker at hvis jordskifteretten skal få eksklusivitet bør det inkludere tidsfrister for saksbehandlingen ettersom det ikke er uvanlig at det holdes et stort antall rettsmøter i jordskifteretten.

På den andre siden er IO8-P av den oppfatning at dette ikke er et godt forslag.

Informanten mener at de to domstolene har særskilt kompetanse på ulike tvistetemaer, og at en videre oppdeling vil gjøre at noen tvister ikke får en endelig løsning. Det begrunnes med at man da ikke kan se visse ting i sammenheng. Denne personen ser helst at dagens ordning med to parallelle spor videreføres.

Avslutningsvis ba jeg informantene dele eventuelle andre tanker de må ha om eksklusivitet i sakene hvor det i dag er parallell kompetanse. En av informantene dro frem et interessant aspekt som skiller de to domstolene, nemlig kontroll på saken. Saksbehandlingsreglene i jordskifteloven er slik at retten skal ta avgjørelse om den saklige og geografisk avgrensningen etter § 6-9. Dette gjør at andre parter kan komme med synspunkter og flere kan bli involvert selv etter at saken er tatt til behandling. Slik sett kan man miste noe kontroll. Hvis man tar saken til tingretten legger man ned påstand og får dom på om vilkårene er oppfylt eller ikke, uten at saken kan bli utvidet eller andre parter inkluderes.

Drøftelse

Empiri fra intervjuene tyder på at spørsmålet om eksklusivitet er mindre viktig enn antatt. Jordskifterettens informanter er mest opptatt av at parter som har saker om grensefastsettelse får et best mulig sluttprodukt. Dette produktet mener de at jordskifteretten leverer ettersom grensene også blir merket, innmålt, lagt inn i matrikkelen og tinglyst. Motivasjonen for å få eksklusivitet handler i større grad om å bidra til å bruke storsamfunnets ressurser best mulig, fremfor å «ta» en sakstype fra tingretten. Det virker å være en enighet om at antallet økte saker ved eksklusivitet ikke utgjør særlig forskjell, og at det vil være uproblematisk å håndtere disse med dagens ressurser.

Informantene fra tingretten ser heller ingen problemer dersom fastsettelse av grenser kun skal behandles av jordskifteretten. De prosessfullmektige er delt i sin oppfatning, og peker på ulike fordeler og ulemper som er interessante. Forskningen indikerer at jordskifteretten bør ha eksklusiv kompetanse til å håndtere saker om grensefastsettelse. Selv om noen ulemper er blitt presentert under intervjuene, kan det hende at de skisserte situasjonene ikke er reelle problemstillinger for partene. Basert på empirien som er presentert fremstår forslaget til Reiten som fornuftig.

Kapittel 5 – Sammenfattende drøftelse

5.1 Innledning

I dette kapitlet vil det bli gitt en sammenfattende drøftelse av forskningsspørsmålet på bakgrunn av empiriske funn i kapittel 4. Hensikten er å fremheve og drøfte de funnene som er knyttet opp mot temaet for oppgaven.

Forskningsspørsmålet er formulert slik:

«Hvordan fungerer parallell kompetanse med henhold til rettsutgreiing og grensefastsettelse mellom jordskifterettene og tingrettene»

5.2 Sammenfattende drøftelse

Teori og empiri viser at jordskifteretten er ment å være en særdomstol med en spisskompetanse på fast eiendom som arbeider på siden av de alminnelige domstolene. Det kan riktignok virke som det innad i jordskifteretten over tid har pågått en faglig utvikling som gjør at særdomstolen i større grad enn før nærmer seg de alminnelige domstolene på enkelte rettsområder. Funn fra forskningen viser at det eksisterer et kunstig skille mellom jordskifteretten og tingrettens kompetanse til å behandle saker om eiendoms- og bruksrettsforhold. Tidligere kan disse skillene ha blitt oppfattet som naturlige og hensiktsmessige. Arbeidsoppgaver som det var naturlig at tingretten håndterte er jordskifteretten i dag kompetente til å behandle. Man skal ikke se bort fra at dette også har en sammenheng med at jordskiftedommerens utdanningskrav har endret seg. Tidligere var naturvitenskap, landbruk og matematikk sentrale basisfag for jordskifteutdannelsen ved Norges landbrukshøgskole på Ås, i dag NMBU (Rysstad. S, 2016). I nyere tid har disse fagene blitt erstattet med eiendomsfag og juridiske fag med særlig fokus på juridisk metode, tingsrett, sivilprosess, jordskifteprosess og skjønnsprosess. Resultatet er at jordskiftedommeren i større grad enn før har høy kompetanse på ting som avtaletolkning, juridiske vurderinger og rettsanvendelse. I takt med økt kompetanse blir det kunstige skillet i arbeidsoppgaver enda mer kunstig.

Dokumentstudiet viser at den parallelle kompetansen mellom jordskifteretten og tingretten for rettsutgreiing og grensefastsettelse følger av loven. Delproblemstillingene avdekker at disse to sakstypene utgjør en betydelig andel av antall saker jordskifteretten behandler. Samtidig viser funn at tilsvarende statistikk for tingretten er vanskelig å oppdrive. Omfanget av saker som tingretten behandler, hvor det er parallell kompetanse, er uvisst. Empiri tilsier at det uansett er snakk om færre saker om grensefastsettelse enn rettsutgreiing, og at antallet saker pr år kan være så lavt som 10 eller mindre. Når det gjelder rettsutgreiing tyder empiri fra intervjuene på at det er snakk om et større antall saker. Mine undersøkelser viser at de to domstolene har svært liten kjennskap til hvordan den andre arbeider med de samme type saker. Det finnes ikke et formelt samarbeid. Eventuell kunnskap om hverandre stammer fra felles møteplasser gjennom samlokalisering.

Dommerne som daglig arbeider med tematikken i jordskifteretten opplever at de har gode verktøy for å løse de rettsfastsettende sakene. Funn viser at utvidet kompetanse til å holde rettsutgreiing vil kunne løse noen få saker som ellers må avvises gjennom veiledning. Selv om det ikke vil medføre merkbare endringer i saksmengde, vil det kunne frigjøre tid i arbeidet med prosess. Selv om det ikke er et skrikende behov for å utvide kompetansen, er det et reelt behov som har eksistert i lengre tid.

Begrunnelsen til departementet i høringsnotatet var at jordskifteretten ikke er kompetente nok på rettslige vurderinger og avtaletolkninger. Basert på empiri fra intervjuene fremstår dette argumentet som utdatert. Med jevne mellomrom har dommere i jordskifteretten i 20 år bedt om å få behandle spørsmålet om eiendomsrett til areal selv om grensene er klare.

Samtidig tyder funn på at det fortsatt er en viss forskjell mellom jordskifteretten og tingretten i kompetanse på avtaletolkning og rettsanvendelse. Prosessfullmektige, som bruker domstolen aktivt, peker alle på at avhengig av hvor sterk saken er og i hvilken grad saken omhandler «*finjuss*», påvirker valg av domstolsspor. At dette er reelle vurderinger prosessfullmektige gjør tyder på at kompetansen på juridiske vurderinger ikke er helt likestilt.

Det er ingen tydelige stemmer som taler mot at jordskifteretten får eksklusiv kompetanse til å behandle fastsettelse av grenser. Faktumet er at stemmene fra tingretten ikke har noen innvendinger mot å miste denne sakstypen, noe som kan være et tegn på at tingretten behandler få saker om dette. I en tid hvor antall sivile saker går ned, ville det ikke vært ønskelig å gi fra seg en sakstype dersom den faktisk medførte arbeid av betydning (DA, 2023). Forskningen har for øvrig ikke gjort funn av ulemper som kan anses som reelle, eller som gir ulemper for partene. De momentene som påpekes virker kun å være til ulempe for prosessfullmektige.

Empiri fra denne forskningen viser at ønsket og behovet for å tilføre jordskifteretten økt kompetanse er den samme som i 2019 da Reiten leverte sin utredning. Om noe har antallet saker om grensefastsettelse og rettsutgreiing økt (DA, 2022). Med fokus på optimalisering i domstolene og best mulig utnyttelse av ressursene, kan det stilles spørsmål ved at forslagene ikke har blitt fulgt opp i større grad. Med sterke argumenter i favør av forslaget, en uttalt støtte fra jordskiftedommere og fravær av motargumenter, er det sannsynlig at endringen vil bli gjennomført før eller siden.

Skillet mellom når jordskifteretten har og ikke har kompetansen til å behandle eierspørsmål om underliggende rettsforhold, fremstår som kunstig. Dommerne kan oppleve det som kunstig at de er kompetente til å behandle denne type spørsmål som underliggende rettsforhold etter § 3-13, men ikke etter § 4-4. For en jordskiftedommer kan det virke uforståelig at de ikke er kompetent til å ta stilling til et spørsmål som de faktisk behandler i de rettsendrende sakene.

Det vanskelige grenseskillet på jordskifterettens kompetanse bidrar til mindre grad av forutsigbarhet for både parter og dommere. Partene kan oppleve at tidkrevende og dyre prosesser i domstolene ikke leder noen vei jf. HR-2019-500-U. For dommeren blir det uforutsigbart når de hele tiden må prøve prosess på hvorvidt de har kompetanse i disse sakene.

Det fremstår som at jordskifteretten har et ønske, et reelt behov og tilstrekkelig med ressurser til å tilføres nye arbeidsoppgaver knyttet til rettsutgreiing ved tilføring av ny sakstype. At den parallelle kompetanse opprettholdes, kan virke fornuftig. Funn peker på at det vil være hensiktsmessig om jordskifteretten fikk eksklusiv kompetanse til å fastsette grenser. Disse endringene virker å være til det beste dersom jordskifteretten skal opprettholde sin rolle som problemløser i saker om fast eiendom og fra et generelt samfunnsperspektiv.

5.3 Konklusjon

Basert på empiri bør jordskifteretten få utvidet kompetansen til å avgjøre eierforhold som egen sak når grensene er klare. Mine undersøkelser viser at det vil være hensiktsmessig å tilføre jordskifteretten flere arbeidsoppgaver ved å gjennomføre Reiten sitt forslag om ny bokstav f i jordskifteloven § 4-1 om rettsutgreiing (Reiten, 2019). Funn fra forskningen viser at det vil være hensiktsmessig å legge saker om grensefastsettelse eksklusivt til jordskifteretten.

Kapittel 6 – Avslutning

6.1 Refleksjon

Avslutningsvis ønsker jeg å reflektere over min forskning og arbeidet med oppgaven.

I denne oppgaven har jeg utelukkende fokusert på nye arbeidsoppgaver som er knyttet til utvidelse av jordskifterettens kompetanse, og eksklusivitet for de rettsfastsettende sakene der det er parallell kompetanse. Jeg har ikke tatt stilling til nye arbeidsoppgaver for rettsendrende saker eller skjønn. I tillegg valgte jeg underveis å holde tema som organisering, samlokalisering og samarbeid utenfor oppgavens omfang selv om intervjuobjektene fikk spørsmål om dette.

Jeg valgte å avgrense oppgaven min til kun rettsfastsettende saker med parallell kompetanse, og utelate nye arbeidsoppgaver som var knyttet til jordskiftesakene og skjønn. Jeg mener at denne avgrensningen var nødvendig og riktig. Personlig fant jeg det berikende å kunne fordype meg i et spesifikt spørsmål og konsentrere meg om det. Selv om jeg kun har valgt å fokusere på dette ene emnet, har det likevel vist seg å være omfattende og krevende. Jeg har støtt på noen utfordringer underveis i mine undersøkelser. Det har vært tidkrevende å sette seg inn i bakgrunnen og forstå utviklingen av kompetanse innen rettsutgreiing og grensefastsettelse. Selv om kapittel 4 i jordskifteloven er kortere sammenlignet med andre kapitler finnes det mye teori i utredninger og lovforarbeider som har vært nødvendig å gjennomgå. Jeg mener at det er bedre å ha en dyp forståelse for et felt enn å ha en overfladisk forståelse av mange felt.

Reiten fremhever at endringer i arbeidsoppgaver også krever en vurdering av endringer i organiseringen (Reiten, 2019, s. 6). Mine informanter var også opptatt av organisering, samlokalisering, sammenslåing og samarbeid. Likevel mener jeg at det var mulig å evaluere forslagene uten å inkludere disse elementene, selv om det ville vært relevant i en mer omfattende oppgave. Jeg mener at avgrensningene jeg gjorde var en fordel for oppgaven og bidro til at den ble bedre enn den ville vært uten disse avgrensningene.

Selv om oppgaven hovedsakelig har konsentrert seg om jordskifteretten, ønsket jeg også å undersøke saken fra tingrettens perspektiv. Det har imidlertid vært svært utfordrende å få tilgang til dommere, og andre med erfaring fra grensefastsettelsessaker i tingretten. Det var også overraskende å oppdage at det var stor usikkerhet rundt statistikk om saker som behandles i tingrettene. Mitt ønske om å undersøke omfanget og få innsikt i deres synspunkter på temaet, har vist seg å være vanskelig å realisere.

Oppgavens omfang som en 30-poengs masteroppgave har tvunget meg til å velge mellom kvalitet og kvantitet. For å undersøke temaet på en hensiktsmessig måte ville den beste tilnærmingen vært å utføre personlige dybdeintervjuer med representanter fra alle jordskifterettene i hele Norge, samt en representant fra hver tingrett. På grunn av omfanget av oppgaven måtte jeg imidlertid velge mellom å få flest mulige synspunkter eller å få mest mulig detaljerte meninger og erfaringer. Selv om jeg mener at jeg har samlet tilstrekkelig empiri for å støtte mine konklusjoner, erkjenner jeg at det fortsatt kan være behov for en mer omfattende undersøkelse hvis man ønsker en enda bredere beslutningsgrunnlag.

I min undersøkelse valgte jeg å ikke intervjuer parter. Jeg mener dette var et riktig og fornuftig valg, både med tanke på gjennomførbarhet og tidsbruk. Utvelgelse og gjennomføring av intervju med et stort antall parter ville blitt svært omfattende. I stedet valgte jeg å intervjuer prosessfullmektige, som jeg opplevde som kompetente til å svare på vegne av partene. Dette ga meg en dobbel nytteverdi ved at intervjuene med prosessfullmektige fungerte som å intervjuer både partene og prosessfullmektige. Det er også verdt å merke seg at partene sannsynligvis ikke ville hatt tilstrekkelig kunnskap til å svare på mer omfattende spørsmål om dommerens kompetanse rundt juridiske vurderinger, avtaletolkning og underliggende rettsforhold. Partenes vurderinger ville mest sannsynlig vært basert på syensing. Jeg er likevel av den oppfatning at det kan være muligheter for å forfølge dette sporet dersom ny forskning har tilstrekkelig kapasitet og ressurser.

Problemstillingene har vært interessante å undersøke. Det overrasket meg hvordan flere av intervjuobjektene fra jordskifteretten hadde svært like, og i enkelte tilfeller, identiske svar på spørsmålene. Det kan tyde på at temaet allerede har blitt diskutert grundig internt i fagmiljøet gjennom formelle og uformelle samtaler, siden så mange deler de samme synspunktene.

Jeg fant at alle de ulike delproblemstillingene ga en like god mengde empirisk materiale. De var formulert på en fornuftig måte som sørget for at temaet ble belyst fra ulike vinkler. Samlet sett mener jeg at både litteratur og empiri bidro til å belyse tematikken på en god måte. Delproblemstillingene var fine og selvstendige spørsmål som stod godt på egne ben. Jeg opplevde at respondentenes svar i liten grad overlappet mellom de ulike delproblemstillingene.

Jeg opplevde at Reitens forslag var preget av et faglig perspektiv (Reiten, 2019), og derfor ønsket jeg at min oppgave skulle ha en mer menneskelig tilnærming som undersøker brukernes og de involvertes perspektiver på forslagene. Jeg mener at jeg har klart å oppnå dette i min oppgave. Selv om noen av de foreslåtte endringene virket fornuftige på papiret, hadde jeg ikke forventet at problemstillingene skulle gi så omfattende svar på forskningsspørsmålet mitt. Det er overraskende hvor klart og tydelig konklusjonen min er.

For meg er det overraskende at forslagene til Reiten ikke har blitt fulgt opp og tatt tak i. Jeg har oppfattet det slik at de styrede organene har vært opptatte med ny domstolstruktur, og mulig reversering av domstolsreformen som ble en aktualitet etter Stortingsvalget i 2021. Allikevel har det nå gått 4 år siden Reiten leverte sin rapport, og slik jeg har forstått det har ingenting skjedd.

Jeg mener at forslagene er fornuftige, grundige og gjennomtenkte og at de er lite kontroversielle. Det virker som om det er bred enighet om at det ikke vil være noe problem å flytte ansvaret for grensefastsettelse til jordskifteretten. Sjelden har vel et forslag om å flytte arbeidsoppgaver fra én instans til en annen møtt så lite motstand.

Jeg tror både partene og samfunnet vil ha nytte av at jordskifteretten har ansvaret for å fastsette fysiske grenser, ettersom dette vil føre til høy kvalitet på resultatet med innmåling, merking i matrikkelen og tinglysing.

Forslaget om å utvide jordskifterettens kompetanse til å holde rettsutgreiing etter § 4-1 har vært mer diskutert. Dette spørsmålet har med jevne mellomrom vært nevnt i over tyve år uten at behovet til jordskifteretten har blitt møtt. I arbeidet med undersøkelsene oppfattet jeg at det tidligere har vært en profesjonskamp mellom juristene og jordskifte kandidatene.

Jeg har ingen forutsetninger for å hevde at denne eksisterer i dag. Under arbeidet med ny jordskiftelov var flere jordskifteretter tydelige på at de ønsket større adgang til å fastsette eierforhold knyttet til areal. Dette gjør de uansett i jordskiftesaker, og nå etter jordskifteloven § 3-13. Departementet uttalte i sitt hørings svar at de mente jordskifteretten ikke var like kompetente som tingretten i behandling av avtaletolkning og juridiske vurderinger. For meg fremstår dette argumentet som noe svakt, og jeg undrer over om ikke yrkes stolthet og strid mellom profesjonene gjør at det sitter langt inne å sidestille kompetansen til jordskiftedommeren og tingrettsdommeren. Jeg ser ingen problemer med forslaget om å utvide kompetansen knyttet til rettsutgreiing, spesielt når det ikke begrenser kompetansen til tingretten eller gir noen eksklusivitet.

Mitt ønske er at denne oppgaven vil øke oppmerksomheten på muligheten for å utvide kompetansen og arbeidsoppgavene til jordskifteretten i saker der det er parallell kompetanse med tingretten. Kanskje vil denne oppgaven bidra til at rapporten til jordskiftelagdommer Magne Reiten blir hentet frem fra skuffen. Basert på mine undersøkelser, er det ønskelig blant de som arbeider i jordskifteretten og de prosessfullmektige som bruker domstolen, å iverksette disse forslagene. Det er også tydelig at disse forslagene vil føre til at jordskifteretten som særdomstol kan yte en bedre tjeneste til både publikum og samfunnet som helhet.

6.2 Forslag til videre forskning

Basert på min forskning ønsker jeg å avslutte med å peke på potensielle områder for fremtidige studier. Mens jeg arbeidet med denne oppgaven, har det dukket opp nye og spennende problemstillinger som jeg ikke har hatt mulighet til å utforske nærmere. I tillegg har intervjuer og dokumentanalyse avdekket perspektiver på eksisterende spørsmål som er interessante.

Min undersøkelse viser at det fortsatt er vanskelig å innhente tallgrunnlag som sier noe om hvor mange saker tingretten behandler hvor det er overlappende kompetanse med jordskifteretten. Særlig krevende er det at statistikk som viser saker med tvister inkluderer avhendingsaker. Flere informanter peker på at man sannsynligvis må undersøke dette manuelt. Det kunne vært interessant om videre forskning valgte ut et antall tingretter og undersøkte alle saker som ble behandlet over en periode på noen år, for å kunne si noe mer generelt om omfanget.

Jeg har valgt å ikke intervjuer parter i min oppgave på grunn av det omfattende arbeidet det ville kreve. Jeg anser det som et eget forskningsprosjekt. Det kunne vært spennende å høre parter som har hatt saker om grensefastsettelse eller rettsutgreiing i både jordskifteretten og tingretten dele sine erfaringer.

Underveis i undersøkelsen fant jeg ut at to av jordskifterettene som mottok og avgjorde flest rettsfastsettende saker siden 2020 er Agder samt Oslo og Østre Viken. Oslo og Østre Viken dekker en stor rettskrets med 38 kommuner og 1,6 millioner innbyggere (Norges domstoler, u.å.c), mens Agder jordskifterett betjener 25 kommuner i Agder og 2 i Rogaland, med en befolkning på 322 000 (Norges domstoler, u.å.b; SSB, 2022a; SSB, 2022b). Til tross for dette har Agder jordskifterett avgjort like mange eller flere rettsfastsettende saker enn Oslo og Østre Viken de siste tre årene (figur 3, kapittel 4). Det er interessant å undersøke hva som kan forklare disse tallene, og å se på bakgrunnen for hvilken rolle rettsmekling spiller for omfanget av saker.

En problemstilling som har dukket opp i arbeidet med oppgaven er saker om vegrett, som også behandles av tingretten. Tingretten kan kun avgjøre spørsmål om hvem som har vegrett, mens jordskifteretten kan håndtere vegrett som rettsutgreiing, vurdere vilkår for innpåkjøp etter veglova § 53 og vurdere felles tiltak etter kapittel 3 i jordskifteloven når naboen også har nytte av ny vei. Ved å gå til jordskifteretten kan man få løst alt samtidig, mens en part som ikke får medhold i tingretten likevel må gå til jordskifteretten hvis vedkommende ønsker vegrett. Jeg mener at det å undersøke i hvilken grad dette er et reelt problem for partene, samt eventuelle endringer i kompetansen rundt dette, kan være et godt utgangspunkt for en fremtidig masteroppgave.

Referanseliste

Agder. (2023). *Befolkning og bosetting*. Tilgjengelig fra:

<https://agderfk.no/agdertall/befolkning/> (10.05.23)

Bjerva, Ø.J.(2019). *Når faget vårt blir distriktpolitikk*. Tilgjengelig fra:

<https://www.dn.no/innlegg/jus/domstolene/sentralisering/nar-faget-vart-blir-distriktpolitikk/2-1-686483> (13.03.23)

Bjerva, Ø. J., Holth, F., Reiten, M., Sky, P. K. og Aasen, I. (2016). *Jordskifteloven kommentarutgave*. Oslo: Universitetsforlaget

Domstolsadministrasjonen. (2019). *Økt samhandling eller sammenslåing mellom tingrett og jordskifterett? Muligheter og utfordringer*. Arbeidsgruppe nedsatt av Domstolsadministrasjonen.

Domstolsadministrasjonen. (2022). *Årsstatistikk for jordskifterettene*. Tilgjengelig fra:

<https://www.domstol.no/contentassets/dfd0d3cc9eda405cabe2e60604468560/jordskifterettene-2022.pdf> (17.03.23).

Domstolsadministrasjonen. (2023). *Årsmelding 2022*. Tilgjengelig fra:

https://www.domstol.no/contentassets/ec3597b125844ac4bfc66713d3c58895/arsmelding_da_2022.pdf (20.03.23).

Johannesen, A., Tufte, P. A. og Christoffersen, L. (2011). *Forskningsmetode for økonomiskadministrative fag*. Oslo: Abstrakt forlag

Kolsrud, K. (2022). *Etter budsjettet: Ansettelsesstoppen i domstolene fortsetter neste år*.

Tilgjengelig fra: <https://rett24.no/articles/etter-budsjettet-ansettelsesstoppen-i-domstolene-fortsetter-neste-ar> (16.03.23)

Norges domstoler (2022a). *Pressemelding: krevende budsjett for domstolene*. Tilgjengelig fra:

<https://www.advokatforeningen.no/contentassets/a04c387721704131a3ef5d56136019b6/21006-pressemelding-fra-norges-domstoler-om-statsbudsjettet-2023.pdf> (18.03.23)

Norges domstoler. (2022b). *Statsbudsjettet og Norges domstoler*. Tilgjengelig fra:

https://rett24.no/articles/domstollederne-med-samlet-bekymringsmelding-til-stortinget/_attachment/download/2f2f5338-9dc5-4f82-9885-fab0f14d8a15:87c004b5c842d2cc34f56b3e4dc5be55ab16a985/Brev%20til%20justiskomiteen.pdf (22.03.23)

Norges domstoler (2007). *Domstolenes idé og verdigrunnlag*. Tilgjengelig fra:
<https://www.domstol.no/no/strategisk-plan/domstolenes-ide--og-verdigrunnlag/> (22.03.23).

Norges domstoler (u.å.a). *Strategisk plan for domstolene – Domstolene 2025*. Tilgjengelig fra:
<https://www.domstol.no/no/strategisk-plan> (22.03.23)

Norges domstoler. (u.å.b). *Om Agder jordskifterett*. Tilgjengelig fra:
<https://www.domstol.no/no/domstoler/jordskifterett/agder-jordskifterett/om-agder-jordskifterett/>

Norges domstoler. (u.å.c). *Om Oslo og Østre Viken jordskifterett*. Tilgjengelig fra:
<https://www.domstol.no/no/domstoler/jordskifterett/oslo-og-ostre-viken-jordskifterett/om-oslo-og-ostre-viken-jordskifterett/> (10.05.23)

Reiten, M. (2019). *Oppgaver inn og ut av jordskifteretten*. Rapport utarbeidet på oppdrag fra Domstolkommisjonen.

Rysstad, S. (2016). *Undervisning i jordskiftefaget 1859-2015. Fra håndverksopplæring til profesjonsutdanning til opplæring i evidensbasert håndverksutøvelse*. Kart og Plan, 76, 144-158.

Sevatdal, H. (2017) *Eiendomshistorie – Hovudliner i norsk eiendomshistorie frå 1600-talet fram mot nåtida*. Oslo: Universitetsforlaget

Sky, P. K. og Bjerva, Ø. K. (2018). *Innføring i jordskifterett*. Oslo: Universitetsforlaget

Statistisk sentralbyrå. (2022a). *Befolkningstall Sokndal*. Tilgjengelig fra:
<https://www.ssb.no/kommuneareal/sokndal>
(10.05.23)

Statistisk sentralbyrå. (2022b). *Befolkningstall Lund*. Tilgjengelig fra:
<https://www.ssb.no/kommuneareal/sokndal>
(10.05.23)

Lovforarbeider og utredninger

NOU 2002:9. *Jordskifterettens stilling og funksjoner*. (Løkenutvalget).

Prop. 101 L (2012-2013). Ny jordskiftelov

Lover

Lov 13. august 1015 nr. 5 om domstolene (domstolloven)

Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av egedoms- og rettshøve på fast egedom m.m. (jordskiftelova)

Lov 17. juni 2995 nr. 101 om egedomsregistrering (matrikkellova)

Avgjørelser

Rt. 1997 s. 325

Rt. 2002 s. 310

Rt. 2010 s. 607

LG-2022-137159

HR-2019-500-U

HR- 2023-2690

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide jordskifteretten

Vedlegg 2: intervjuguide tingretten

Vedlegg 3: Intervjuguide prosessfullmektige

Vedlegg 4: Informasjonsskriv om deltakelse i forskningsprosjektet

Vedlegg 5. Meldeskjema til SIKT

Vedlegg 6: Godkjenning fra SIKT.

Intervjuguide masteroppgave

Intervjuguide for jordskifteretten

Felles introduksjon for alle

Takk for at du ønsker å delta i dette intervjuet. Dette er et semistrukturert intervju som vil si at gjennomføringen baserer seg på en intervjuguide. Hensikten er å sikre at vi får gjennomgått de temaene jeg ønsker å undersøke, samtidig som du får anledning til å utdype underveis.

Jeg ønsker å understreke at du som informant må forsøke å unnlate å nevne navn og andre identifiserende karakteristikker i beskrivelse av hendelser, saker eller eksempler.

(hør om de har lest informasjonsskrivet som skal være tilsendt, eventuelt legg frem medbrakt kopi. Informer på nytt om personvern, og at informasjonen blir anonymisert)

Felles åpningsspørsmål for alle

- Hva er din stilling?
- Hvor lenge har du arbeidet i stillingen?
- Hvilke type saker behandler du oftest i din stilling?
- Hvilken erfaring har du med å behandle saker om grensefastsettelse eller grensegang?
- Hvilken erfaring har du med å behandle saker om rettsutgreiing?
- Er din domstol samlokalisert med annen domstol?

Om kompetanse, § 4-1 rettsutgreiing og § 4-2 grensefastsettelse

- Hvordan opplever du jordskifteretten sin kompetanse til å avgjøre tvister om eiendoms og bruksrettsforhold?
- I hvilken grad opplever du at jordskifteloven gir nødvendig kompetanse til å løse de rettsfastsettende sakene best mulig?

Om parallell kompetanse

- Hvilken kjennskap har du til hvordan tingretten behandler saker om rettsutgreiing og grensefastsettelse?
- Opplever du at partene er kjent med valgfriheten til å velge domstol?
- Hva tenker du om valgfriheten som partene har i dag til å selv velge domstol?
 - er det positive eller negative følger ved «forumshopping»?
- Hva tenker du om en organisatorisk endring som innebærer sammenslåing med tingretten og såkalte «blanda lag» med tingretten i saker om grensefastsettelse og rettsutgreiing?
- I hvilken grad samarbeider eller kommuniserer du/dere med tingretten på dette rettsstedet? (hvis samlokalisert)

Rettsutgreiing § 4-1

- Hvor ofte er det underleggende tvist i saker etter § 4-1 om rettsutgreiing?
- Hva tenker du om muligheten til å kunne avklare tvist ved rettsutgreiing uten at det er usikkert hvor eiendomsgrensene går?
- Er det et reelt problem at man ikke kan avgjøre tvist om eiendomsrett eller bruksrett når grensene er klarlagt, og partene anfører at de har eksklusiv eiendomsrett til arealet?
- Løser man dette på andre måter, eksempelvis gjennom å utvide kravet til å gjelde jordskiftesak og inkludere § 3-13?
- Bør kompetansen være helt likestilt, eller bør jordskifteretten ha begrensninger i for eksempel gyldighet av avtale osv?
- Hvilke grunner er det for å avvikle den parallelle kompetansen i disse sakene?

Grensegang § 4-2

- Hva tenker du om forslaget om at fastsettelse av fysiske grenser bør legges eksklusivt til jordskifteretten?
- Hva kan være en svakhet/fordel ved å legge grensetvister eksklusivt til jordskifterettene? (objektivt kumulasjon)
- Bør muligheten for å behandle grensetvister i de alminnelige domstolene avskjæres?
- Opplevs det som en fordel at det tekniske apparatet er integrert i tvistebehandlingen? Hvorfor, hvorfor ikke?

Annet

- Har jordskifteretten kapasitet og ressurser til å håndtere flere saker som følge av at man får eksklusiv kompetanse?
- Hvilke andre tanker gjør du deg om hvorvidt en domstol bør ha eksklusiv kompetanse? Er man mest tjent med at dagens ordning videreføres?

Intervjuguide masteroppgave

Intervjuguide for tingretten

Felles introduksjon for alle

Takk for at du ønsker å delta i dette intervjuet. Dette er et semistrukturert intervju som vil si at gjennomføringen baserer seg på en intervjuguide. Hensikten er å sikre at vi får gjennomgått de temaene jeg ønsker å undersøke, samtidig som du får anledning til å utdype underveis.

Jeg ønsker å understreke at du som informant må forsøke å unnlate å nevne navn og andre identifiserende karakteristikker i beskrivelse av hendelser, saker eller eksempler.

(hør om de har lest informasjonsskrivet som skal være tilsendt, eventuelt legg frem medbrakt kopi. Informer på nytt om personvern, og at informasjonen blir anonymisert)

Felles åpningsspørsmål for alle

- Hva er din stilling?
- Hvor lenge har du arbeidet i stillingen?
- Hvilke type saker behandler du oftest i din stilling?
- Hvilken erfaring har du med å behandle saker om grensefastsettelse eller grensegang?
- Hvilken erfaring har du med å behandle saker om rettsutgreiing?
- Er din domstol samlokalisert med annen domstol?

Om kompetanse

- Hvor ofte behandler du saker om grensegang eller grensetvister?
- Hvor ofte behandler dere spørsmål om eiendom og bruksrettsforhold?
- Opplever du at det behandles nok saker på dette rettsområdet til at din kompetanse opprettholdes?

Om parallell kompetanse

Hvilken kjennskap har du til hvordan jordskifteretten behandler saker om rettsutgreiing og grensefastsettelse?

- Opplever du at partene er kjent med valgfriheten til å velge domstol?
- Hva tenker du om valgfriheten som partene har i dag til å selv velge domstol?
 - er det positive eller negative følger ved «forumshopping»?
- Hva tenker du om en organisatorisk endring som innebærer sammenslåing med jordskifteretten og såkalte «blanda lag» med tingretten i saker om grensefastsettelse og rettsutgreiing?
- I hvilken grad samarbeider eller kommuniserer du/dere med jordskifteretten på dette rettsstedet? (hvis samlokalisert)

Rettsutgreiing

- Hva tenker du om forslaget om at jordskifterettens kompetanse til rettsutgreiing utvides til å omfatte alle områder hvor det er uklart hvem som er eier og bruksrettshaver?
- Bør jordskifteretten og tingretten få likestilt kompetanse?
- Skal tingretten ha større kompetanse til å avgjøre reelle tvister, som for eksempel gyldighet av avtale? (Rt.2000 s 1703)

Grensefastsettelse

- Hva tenker du om forslaget om at fastsettelse av fysiske grenser bør legges eksklusivt til jordskifteretten?
- Hva kan være en svakhet/fordel ved å legge grensetvister eksklusivt til jordskifterettene?
- Vil det være negativt eller positivt for tingretten om denne kompetansen går ut av de alminnelige domstolene? I så fall hvordan?
- Bør muligheten for å behandle grensetvister i de alminnelige domstolene avskjæres?
- Opplevs det som en ulempe at tingretten ikke har et teknisk apparat tilgjengelig?
- Hvordan kan tingretten gjøre tvistebehandling i tingretten mer attraktivt for grunneiere gitt at skog og utmark har begrenset verdi?
- Påvirker mangelen på krav om oppmålingsforretning partenes interesse i å få saker behandlet hos tingretten? I så fall hvordan?
- Påvirker tvistelovens regler om behandling i forliksrådet partenes interesse i å få saker behandlet hos tingretten? I så fall hvordan?

Annet

- Hvordan ville du stilt deg til et forslag som innebar at en av domstolene fikk eksklusiv kompetanse?
- Har tingretten kapasitet, anledning og ressurser til å få overført sakstyper og bli gitt eksklusiv kompetanse?
- Bør tingretten eller jordskifteretten ha eksklusiv kompetanse, eller er man mest tjent ved dagens ordning?

Intervjuguide masteroppgave

Intervjuguide for prosessfullmektige

Felles introduksjon for alle

Takk for at du ønsker å delta i dette intervjuet. Dette er et semistrukturert intervju som vil si at gjennomføringen baserer seg på en intervjuguide. Hensikten er å sikre at vi får gjennomgått de temaene jeg ønsker å undersøke, samtidig som du får anledning til å utdype underveis.

Jeg ønsker å understreke at du som informant må forsøke å unnlate å nevne navn og andre identifiserende karakteristikker i beskrivelse av hendelser, saker eller eksempler.

(hør om de har lest informasjonsskrivet som skal være tilsendt, eventuelt legg frem medbrakt kopi. Informer på nytt om personvern, og at informasjonen blir anonymisert)

Felles åpningsspørsmål for alle

- Hva er din stilling?
- Hvor lenge har du arbeidet i stillingen?
- Hvilke type saker behandler du oftest i din stilling?
- Hvilken erfaring har du med å behandle saker om grensefastsettelse eller grensegang?
- Hvilken erfaring har du med å behandle saker om rettsutgreiing?
- Er din domstol samlokalisert med annen domstol?

Generelt

- Hvor mange saker har du ført for tingretten om eiendoms- og bruksrettsforhold, grensefastsettelse eller grensetvister?
- Hvor mange saker har du ført for jordskifteretten om eiendoms- og bruksrettsforhold, grensefastsettelse eller grensetvister?

Valgmuligheter

- Opplever du at partene er kjent med valgfriheten til å velge domstol i saker hvor det er parallell kompetanse?
- I hvilken grad er det du som prosessfullmektig som må informere part om alternativene de har med to ulike domstoler?
- Hva kan være avgjørende faktorer for at du velger å føre saken for tingretten fremfor jordskifteretten?
- Hva kan være avgjørende faktorer for at du velger å reise krav for jordskifteretten fremfor tingretten?

Kompetanse

- Hvordan opplever du jordskiftedommerens kompetanse ved juridiske vurderinger og håndtering av «finjuss»? (avtaletolkning, gyldighet av avtale med mer)
- Hvordan opplever du tingrettsdommerens kompetanse innenfor eiendomsfag (kart, landmålingslære, eiendomshistorie, befarings med mer)

Forslagene knyttet til rettsutgreiing og grensefastsettelse

- Hva kan være en svakhet/fordel ved å legge grensetvister eksklusivt til jordskifterettene?
- Hva vil være svakhet/fordel ved å legge grensetvister eksklusivt til tingretten?
- Hva tenker du om forslaget om å utvide jordskifterettens kompetanse til å holde rettsutgreiing i alle tilfeller hvor det er uklarhet?

Annet

- Opplever du at det tekniske apparatet i jordskifteretten som nyttige? I så fall hvordan?
- Opplever det som en ulempe at tingretten ikke har et teknisk apparat tilgjengelig?
- Bør tingretten eller jordskifteretten ha eksklusiv kompetanse, eller er man mest tjent ved dagens ordning?

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Nye arbeidsoppgaver for jordskifteretten»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke behovet og mulighetene for å justere arbeidsoppgavene til jordskifteretten gjennom økt eller endret kompetanse. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet, og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å se på de ulike sakstypene som jordskifteretten behandler om fast eiendom med særlig fokus på sakstyper der det er parallell kompetanse med tingretten. Det er ønskelig å forstå omfanget av saker som domstolen behandler knyttet til grensefastsettelse og rettsutgreiing. Målet er å finne ut om det er aktuelt å gi jordskifteretten eller tingretten eksklusiv kompetanse der de i dag har parallell kompetanse, og om det er aktuelt å tilføre jordskifteretten nye arbeidsoppgaver.

Til datainnsamlingen ønsker jeg å intervju jordskiftedommere, jordskifterettsledere, jordskiftelagdommere, tingrettsdommere, sorenskrivere og prosessfullmektige som har lang erfaring med å behandle/føre saker om grensefastsettelse og rettsutgreiing. Målet er et utvalg på cirka 10 personer fordelt på de ulike domstolene, samt brukere av domstolene.

Forskningsspørsmålet som skal besvares er:

«Hvordan fungerer parallell kompetanse med henhold til grensefastsettelse og rettsutgreiing mellom jordskifterettene og tingrettene»

Tema for intervjuet er din erfaring med å håndtere denne type saker og hvilken kompetanse din domstol bør ha for å best kunne håndtere saker om fast eiendom. Oppgaven er avgrenset til de tilfellene hvor et krav kan reises to ulike steder for ulike instanser, som for eksempel grensetvist.

Forskningsprosjektet er en masteroppgave til en masterstudent tilknyttet institutt for eiendom og juss ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er valgt ut på grunn av din stilling som jordskiftedommer, jordskifterettsleder, jordskiftelagdommer, tingrettsdommer, sorenskriver, eller fordi du har erfaring med å behandle saker om fast eiendom som omhandler rettsutgreiing og grensefastsettelse.

Undersøkelser vi har gjennomført viser at din domstol har behandlet flere saker om grensefastsettelse og rettsutgreiing. Du kan også være valgt ut som respondent på bakgrunn av at ditt rettssted er samlokalisert med en annen domstol, eller at du er prosessfullmektig med erfaring i å føre denne type saker.

Inviterte deltakere er også valgt ut på en slik måte at de representerer de største rettsstedene i hvert enkelt fylke. Du kan også være valgt ut på bakgrunn av tips fra personer med god kjennskap til temaet.

Dine kontaktopplysninger har blitt innhentet fra offentlige registre og fra domstolen du tilhører.

Du er kontaktet på eget initiativ av masterstudent Fredrik Vrenne Larsen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta innebærer det at du stiller til et intervju der du deler dine erfaringer og refleksjoner rundt behandlingen av saker om fast eiendom i domstolen. Du er også tilgjengelig for eventuelle oppfølgings spørsmål i ettertid på e-post.

Det vil gjøres lydopptak av intervjuet som transkriberes i ettertid samt notater.

Intervjuet vil ta cirka 45-60 minutter å gjennomføre. All personlig informasjon anonymiseres.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Fredrik Vrenne Larsen er den eneste som vil ha tilgang til dine opplysninger. Navn og kontaktopplysninger vil bli erstattet med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data for å forhindre at dine data blir identifisert.

Datamateriale vil kun bli lagret lokalt på datamaskin som er passord beskyttet.

Du vil som utgangspunkt ikke kunne gjenkjennes i oppgaven eller publikasjonen. Samtidig må det påpekes at jordskifteretten er en liten særdomstol og har et lite fagmiljø og arbeidsmiljø. Gjennom bruk av stillingstitler, tilhørighet til ulike domstolskretser og omtale av reelle jordskiftesaker, vil det kunne være mulig for andre i miljøet å forstå hva enkelte mener.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Alle opplysninger anonymiseres når oppgaven er innlevert 15. mai 2023. Når oppgaven er godkjent, ca. 15 juni 2023, vil alle personopplysninger, opptak og data slettes

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet har SIKT vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Norges miljø- og biovitenskapelige universitet ved veileder og førsteamanuensis Einar Anders Hegstad ved fakultet for landskap og samfunn, institutt for eiendom og juss.
Telefon: +47 67231239 eller på epost: enar.hegstad@nmbu.no

eller

Masterstudent Fredrik Vrenne Larsen ved fakultet for landskap og samfunn, institutt for eiendom og juss.

Telefon: +47 46908250 eller på epost: fredrik.vrenne.larsen@nmbu.no.

- Vårt personvernombud: Hanne Persnille Gullbrandsen.
Telefon: 40281558 eller på epost: personvernombud@nmbu.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Fredrik Vrenne Larsen
(Masterstudent/forsker)

Einar Anders Hegstad
(Veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «nye sakstyper for jordskifteretten», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- å delta i e-postutveksling/telefonsamtale/digitalt intervju med oppfølgingsspørsmål hvis aktuelt

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Meldeskjema

Referansennummer

312823

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidifikator
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Andre opplysninger som vil kunne identifisere en fysisk person

Beskriv hvilke bakgrunnsopplysninger du skal behandle

Navn på parter, personer og ansatte som har vært involvert i jordskiftesaker eller arbeider i jordskifteretten, tingretten og lagmannsretten. Adresser, telefonnummer og mailadresser vil behandles i forbindelse med avtaler og informasjonsutveksling.

Beskriv hvilke andre opplysninger som vil kunne identifisere en person du skal behandle

Alle opplysninger blir behandlet anonymt. Personene det er aktuelt å snakke med arbeider eller har tilhørighet til domstolene. Stillingstittel på person, hvilken instans i domstolen personen arbeider ved, og bruk av reelle saker til å gi eksempler gjør at det kan være kjent for noen hva enkelte mener.

Prosjektinformasjon

Prosjekttittel

Nye sakstyper for jordskifteretten

Prosjektbeskrivelse

Masteroppgaven (30 studiepoeng) har til hensikt å se på de ulike sakstypene som jordskifteretten behandler om fast eiendom med et særlig fokus på sakstyper der det er parallell kompetanse med tingretten.

Det vil være aktuelt å se nærmere på hvilke sakstyper jordskifteretten behandler i dag, og identifisere hvor det er parallell kompetanse med tingretten. Her vil det være særlig interessant å se på hvordan arbeidsfordelingen er, og omfanget av saker rundt grensefastsettelse og rettsutgreiing som tingretten behandler.

Videre ønsker oppgaven å se på hvorvidt det er aktuelt å gi jordskifteretten eller tingretten

eksklusiv kompetanse der det i dag er parallell kompetanse.

Det vil være særlig aktuelt å intervju dommere tilknyttet ulike instanser i domstolen. For å kunne samle inn slike opplysninger, er det nødvendig å behandle personopplysninger.

Arbeidet vil foregå i tidsrommet desember 2022- mai 2023. Oppgaven leveres 15. mai 2023.

Begrunn behovet for å behandle personopplysningene

Hensikten med masteroppgaven er å samle inn empiri knyttet til dagens organisering av jordskifterettene og tingrettene. Det skal også undersøkes hvilken kompetanse domstolene skal ha. Det er derfor naturlig å intervju og ha samtaler med dommere og andre involverte. For å kunne samle inn denne dataen vil det være nødvendig å behandle personopplysninger underveis.

Ekstern finansiering

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Fredrik Vrenne Larsen, fredrik.vrenne.larsen@nmbu.no, tlf: 46908250

Behandlingsansvar

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – NMBU / Fakultet for landskap og samfunn / Institutt for eiendom og juss

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Einar Anders Hegstad , einar.hegstad@nmbu.no, tlf: +4767231239

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Nei

Utvalg 1

Beskriv utvalget

Utvalget vil bestå av dommere tilhørende jordskifteretten, tingretten og lagmannsretten

Rekruttering eller trekking av utvalget

Rekruttering av utvalget vil gjennomføres på egenhånd i feltarbeid. Det vil også bli rekruttert gjennom eget nettverk da jeg har arbeidserfaring fra jordskifteretten. All førstegangskontakt vil foregå gjennom meg.

Alder

25 - 72

Personopplysninger for utvalg 1

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Adresse eller telefonnummer
- E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidentifikator
- Lydopptak av personer
- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Andre opplysninger som vil kunne identifisere en fysisk person

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?

Personlig intervju

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Informasjon for utvalg 1

Informerer du utvalget om behandlingen av opplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Tredjepersoner

Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?

Ja

Beskriv tredjepersoner

Ved innhenting av empiri, særlig fra dommere, er det naturlig at det kommer opplysninger om andre enn den som intervjues. Det kan gjelde andre dommere som har særlig kjennskap til problemstillingen, forfattere av offentlige rapporter eller andre fagkyndige.

Typer opplysninger om tredjepersoner

- Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person
- Andre opplysninger som vil kunne identifisere en fysisk person

Hvilke utvalg avgir opplysninger om tredjepersoner?

- Utvalg 1: Utvalget vil bestå av dommere tilhørende jordskifteretten, tingretten og lagmannsretten

Samtykker tredjepersoner til behandlingen av opplysningene?

Nei

Mottar tredjepersoner informasjon om behandlingen av opplysningene?

Nei

Begrunn hvorfor tredjepersoner ikke mottar informasjon

Ingen i oppgaven vil bli nevnt med sitt eget personnavn.

Dersom det henvises til rapporter, utredninger eller reelle saker fra domstolen vil dette være offentlig tilgjengelig informasjon. Tredjepersoner vil også i de fleste tilfeller være offentlige tjenestemenn hvor fokus er på embetet og ikke person.

For å redusere ulempen med personvern, vil jeg diskutere personvern med intervjuobjektene før intervjuet. Det vil bli opplyst om at andre som omtales blir omtalt med generelle termer og unngå navn i størst mulig grad. Alle opplysninger om tredjepersoner vil bli anonymisert umiddelbart dersom de kan bidra til å identifisere personen.

Kun opplysninger som er nødvendige for å oppnå formålet med undersøkelsen vil bli beholdt.

Dokumentasjon

Hvordan dokumenteres samtykkene?

Ikke utfyllt

Beskriv

Utvalgte respondenter vil bli spurt om de ønsker å delta før intervjuet starter. Samtykke vil dokumenteres på lydopptak.

Hvordan kan samtykket trekkes tilbake?

Respondenter kan når som helst velge å trekke seg. Dette kommer tydelig frem i informasjonsskrivet respondenteren mottar i forkant. Denne informasjonen blir gjentatt på intervjuet.

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet opplysninger om seg selv?

Respondenter kan be om å få tilsendt det transkriberte intervjuet

Totalt antall registrerte i prosjektet

1-99

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet?

Behandling

Hvor behandles opplysningene?

Ikke utfyllt

Hvem behandler/har tilgang til opplysningene?

Ikke utfyllt

Hvilken databehandler har tilgang til opplysningene?

Zoom, Microsoft Teams

Tilgjengeliggjøres opplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon?

Nei

Sikkerhet

Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?

Ja

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

Ikke utfyllt

Varighet

Prosjektperiode

01.01.2023 - 15.05.2023

Hva skjer med dataene ved prosjektslutt?

Data slettes (sletter rådataene)

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet?

Ja

Begrunn

I den anonymiserte masteroppgaven vil det sannsynligvis henvises til saker behandlet av domstolen, hvor enkelte med særlig kjennskap kan forstå hva part/dommer har ment

Tilleggsopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Nye sakstyper for jordskifteretten](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

312823

Vurderingstype

Standard

Dato

29.12.2022

Prosjekttittel

Nye sakstyper for jordskifteretten

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – NMBU / Fakultet for landskap og samfunn / Institutt for eiendom og juss

Prosjektansvarlig

Einar Anders Hegstad

Student

Fredrik Vrenne Larsen

Prosjektperiode

01.01.2023 - 15.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Vår vurdering er at den planlagte behandlingen i dette prosjektet er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg og vurderingen her.

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (for eksempel ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale eller liknende).

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway